Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Legger Watersystemen van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Toelichting op de Legger

Geconsolideerde versie 2026

Leeswijzer

De Legger Watersystemen van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard 2026 is een consolidatie van de normatieve legger en de onderhoudslegger. De Legger Watersystemen HHSK bestaat uit een *leggerkaart* (digitale verbeelding), de *leggertabellen* (overzicht van kenmerken van alle waterstaatswerken) en een *toelichting op de Legger*.

De leggerkaart en/of leggertabellen *moeten in combinatie* met de *toelichting op de Legger* worden gelezen.

Verwijzingen met Romijnse cijfers zijn opgenomen als eindnoten omdat meermaals naar deze bron wordt verwezen. Deze terug te vinden aan het einde van dit document. Tevens is als bijlage een begrippenlijst opgenomen.

Toelichting op de Legger Watersystemen HHSK

Dit stuk betreft de toelichting op de Legger Watersystemen HHSK

Gegevens Publicatie

Soort publicatie	Legger Watersystemen HHSK 2026
Documenttype	Toelichting op de Legger Watersystemen HHSK
Publicatievorm	
Publicatiedoel	Legger Watersystemen HHSK
Metagegevens	
Geo-informatie	
Grondslag	Omgevingswet [i] en Waterschapswet [ii]

Organisatietype	Waterschap
Officiële naam regeling	Legger Watersystemen HHSK
Citeertitel	Legger Watersystemen HHSK
Vastgesteld door	Dagelijks bestuur
Onderwerp	Ligging, normatieve afmetingen en aangewezen onderhoudsplichtigen voor de waterstaatswerken van belang voor aan-, afvoer en berging van water en de waterkwaliteit

Colofon

Organisatie	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Datum inwerking-treding	**Terugwerkende kracht tot en met**	**Datum uitwerking-treding**	**Betreft**	**Datum ondertekening**	**Bron bekendmaking**	**Kenmerk voorstel**
11-06-2025	*n.v.t.*	*n.v.t.*	*Terinzage legging Ontwerp legger*	*D&H 09-06-2026*	*Het waterschapsblad*	*2026.04532*
8 dagen na bekend-making	*n.v.t.*	*n.v.t.*	*Besluit: Vaststelling legger wijziging 2026*	*D&H 27-10-2026*	*Het waterschapsblad*	*2026.13993*

Inhoudsopgave

1 INLEIDING 6

1.1 AANLEIDING VOOR EEN LEGGER 7
1.2 CODERING WATERSTAATWERKEN 7
1.3 WIJZIGINGEN IN DE LEGGER 7
1.4 DE NORMATIEVE LEGGER; VASTLEGGING NAAR LIGGING, VORM, AFMETING EN CONSTRUCTIE 8
1.5 DE ONDERHOUDSLEGGER; VASTLEGGING ONDERHOUDSPLICHTIGEN PER WATERSTAATSWERK 9
1.6 GESCHIEDENIS VAN DE LEGGER WATERSYSTEMEN HHSK 9
1.7 NIET IN DE LEGGER: HET ONDERSTEUNEND WATERDEEL 11
1.8 NIET IN DE LEGGER: VOORZIENINGEN IN OF OM HET WATERSTAATSWERK 11
1.9 NIET IN DE LEGGER: BESCHERMINGSZONES 12
1.10 NIET IN DE LEGGER: VAARWEGEN EN ZWEMWATERLOCATIES 12
1.11 JURIDISCHE STATUS EN FUNCTIE VAN DE LEGGER 12

2 VASTLEGGING PER WATERSTAATSWERK 14

2.1 OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN 14
2.1.1 WATERSTAATSWERK: OPPERVLAKTEWATERLICHAAM 14
2.1.2 PRIMAIR OF SECUNDAIR WATER 15
2.1.3 VASTLEGGING KENMERKEN 16
2.1.4 LEGGERPROFIEL VERSUS WERKELIJK PROFIEL VAN EEN OPPERVLAKTEWATERLICHAAM 17
2.2 BERGINGSGEBIEDEN 18
2.2.1 WATERSTAATSWERK: BERGINGSGEBIED 18
2.2.2 VASTLEGGING KENMERKEN 19
2.3 ONDERSTEUNENDE KUNSTWERKEN 20
2.3.1 GEMALEN 20
2.3.2 VASTLEGGING KENMERKEN VAN EEN GEMAAL 20
2.3.3 STUWEN 21
2.3.4 VASTLEGGING KENMERKEN VAN STUWEN 21
2.3.5 WATERVERBINDENDE KUNSTWERKEN (DUIKERS, INLATEN EN SIFONS) 24
2.3.6 VASTLEGGING KENMERKEN VAN WATERVERBINDENDE KUNSTWERKEN (DUIKERS, INLATEN EN SIFONS) 25
2.3.7 VASTE DAMMEN 28
2.3.8 VASTLEGGING KENMERKEN VASTE DAMMEN 28
2.3.9 SLUIZEN 29
2.3.10 VASTLEGGING KENMERKEN SLUIZEN 29
2.4 ONDERHOUDSPLICHTIGEN 30
2.4.1 AANLIGGEND EIGENAAR 30

3 WETTELIJK KADER 33

3.1 WETTELIJK KADER LEGGER ONDER DE OMGEVINGSWET 34
3.2 RECHTSBESCHERMING 35
3.3 HANDELINGSPERSPECTIEF NA VASTSTELLING LEGGER 37

4 BIJLAGE 38

4.1 BEGRIPSBEPALINGEN 38

1 Inleiding

De Legger Watersystemen van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, hierna Legger Watersystemen HHSK, bestaat uit de drie delen die elkaar aanvullen: de leggerkaart (digitale verbeelding), de leggertabellen en de toelichting op de Legger. De leggerkaart dan wel de leggertabellen, moeten in combinatie met de toelichting op de Legger worden gelezen.

Het document dat voor u ligt is de toelichting op de Legger Watersystemen HHSK en heeft als doel om de Legger Watersystemen HHSK en de verschillende onderdelen beter te begrijpen.

Het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard hanteert voor het watersysteem de definitie uit de Waterwet, te weten:

Watersysteem: Samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken.

In de Legger Watersystemen HHSK zijn enkel de waterstaatswerken vastgelegd die van belang zijn voor het functioneren van het (oppervlakte-)watersysteem. De keringen -en de daarvoor belangrijke kunstwerken- zijn opgenomen in de Legger Waterkeringen.

De leggerkaart is een interactieve omgeving die (geografische) kaarten, profielen en tabellen omvat waarin waterstaatswerken naar normatieve ligging, vorm en afmeting, constructie en functie en onderhoudsplichtigen, op basis van digitale gegevensbestanden (‘leggerdatabase’), worden ontsloten. Deze gegevens worden inzichtelijk gemaakt middels de leggertabellen. De geografische ligging van de waterstaatswerken wordt zichtbaar als er wordt ingezoomd naar een kleiner gebied. De waterstaatswerken kunnen zijn weergegeven als vlak, lijn of symbool. De leggergegevens uit de database zijn digitaal gekoppeld aan deze vlakken, lijnen en symbolen.

De onderhoudsplicht die door het waterschap in deze Legger wordt toegewezen, brengt een onderhoudsverplichting met zich mee. De onderhoudsverplichting staat, per type waterstaatswerk, beschreven in de Onderhoudsverordening [iii].

De regels en beperkingen in de buurt van een waterstaatswerk staan beschreven in de Waterschapsverordening [vii].

In hoofdstuk 1 komt de historie en de opbouw van de Legger aan bod: Hoe is de huidige legger tot stand gekomen? Wat staat er in de legger? En hoe dient de legger gebruikt te worden? In hoofdstuk 2 staat er, per categorie waterstaatswerk, een uitleg over de verschillende typen en onderscheidende onderdelen van het specifieke waterstaatswerk (zoals de vorm en afmetingen). In hoofdstuk 3 staat het wettelijk kader en de relatie met andere juridische instrumenten uitgelegd. Relevante begrippen zijn terug te zoeken in bijlage 1.

1.1 Aanleiding voor een legger

De verplichting tot het opstellen van leggers door een waterschap vloeit voort uit twee verschillende wetten: de *Normatieve Legger* vanuit de Omgevingswet (art. 2.39) en de *Onderhoudslegger* vanuit de Waterschapswet (artikel 78, lid 2). De Legger Watersystemen HHSK combineert de leggerverplichtingen uit de Waterschapswet en de Waterwet in één legger.

Een waterstaatswerk is belangrijk voor de juiste werking van het watersysteem en valt daarmee onder het bevoegd gezag van de waterbeheerder.

In deze Legger, worden de leggerverplichtingen met betrekking tot de volgende waterstaatswerken voor het watersysteem vervuld, te weten:

a. Oppervlaktewaterlichamen (een sloot, plas of vaart) (Hoofdstuk 2.1)
b. Bergingsgebieden (Hoofdstuk 2.2)
c. Ondersteunende kunstwerken (Hoofdstuk 2.3)

Voor waterstaatswerken die (nog) niet in de Legger zijn opgenomen gelden de regels uit de *Waterschapsverordening*, en de voorwaarden zoals in de *vergunning*, *projectplan* of *overeenkomst* zijn opgenomen. Als die niet volledig zijn – omdat bijvoorbeeld over de verdeling van het onderhoud niets in de vergunning is opgenomen – gelden de vangnetartikelen uit de *Onderhoudsverordening*.

Zowel de Normatieve Legger als de Onderhoudslegger zijn een *concretiserend besluit van algemene strekking*. Dit betekent dat een beslissing niet is gericht op een individu of een concreet geval, maar gevolgen heeft voor een groep gevallen.

Ondanks het feit dat beide leggers een concretiserend besluit van algemene strekking zijn en zijn samengevoegd tot één legger, verschillen beide leggers van rechtskarakter. Juridisch gezien zijn het twee verschillende instrumenten waarop andere, wettelijke voorschriften van toepassing zijn. Dit betreft met name de rechtsbescherming en is verder uitgewerkt in Hoofdstuk 3.

1.2 Codering waterstaatwerken

Alle waterstaatswerken zijn gecodeerd met een uniek kenmerk. De codering uit de leggertabellen komt overeen met de codering op de leggerkaart. Als een waterstaatswerk *significant* wordt aangepast naar vorm, ligging, afmeting of constructie wordt de oude registratie uit de legger gehaald en het nieuwe waterstaatswerk weer vastgesteld met een nieuwe code.

1.3 Wijzigingen in de legger

Het waterschap heeft de wettelijke plicht om de legger actueel te houden. En dat terwijl het watersysteem en de bijbehorende data op bijna dagelijkse basis wordt bijgewerkt en aangevuld. De legger is dan ook een selectieve momentopname uit het beheerregister.

Er zijn immers verschillende aanleidingen waarom er een mutatie benodigd is, die vervolgens betrekking heeft op een watergang en/of (peil regelende) kunstwerken. Dat kan zijn als gevolg van:

a. Verwerking van een vergunning

b. Verwerking van een projectplan of omgevingsplan

c. Verwerking van een overeenkomst

d. Ambtelijke wijzigingen

De mutaties worden geregistreerd en bijgehouden in een beheerregister. Daardoor wordt met de dag het verschil tussen de vastgestelde legger het beheerregister groter. Het is daarom noodzakelijk om de legger op regelmatige basis bij te werken en opnieuw vast te stellen.

De genoemde ambtelijke wijzigingen zijn verbeteringen die het hoogheemraadschap zelf doorvoert omdat de situatie buiten anders is dan in de legger is opgenomen. De feitelijke situatie en de opname in de legger wordt hiermee gelijkgetrokken. Dit gebeurt op basis van luchtfoto's en veldmetingen.

Er zijn verschillende wijzigingen die in de legger worden verwerkt:

a. Wijzigingen in type of categorie

b. Wijzigingen in afmeting of vorm

c. Wijzigingen in ligging of aanwezigheid

d. Wijzigingen in onderhoudsplicht

1.4 De normatieve legger; vastlegging naar ligging, vorm, afmeting en constructie

De normatieve legger is een juridisch instrument waarin de technische normen staan omschreven waaraan waterstaatswerken naar ligging, vorm, afmeting en constructie of functie moeten voldoen.

Waar een waterstaatswerk ligt, blijkt uit de leggerkaart. Een werkingsgebied is een aangewezen gebied bij/rondom een waterstaatswerk waarin bepaalde regels gelden voor dat specifieke waterstaatswerk. Er zijn dus verschillende werkingsgebieden voor de verschillende type waterstaatswerken. De werkingsgebieden uit de Waterschapsverordening [vii], volgen zodoende uit de locatie en functie van het waterstaatswerk zoals deze staat aangegeven op de leggerkaart.

De vorm, afmeting en constructie van een waterstaatswerk zijn opgenomen in leggertabellen. Hierin zijn de gegevens als het type, de breedte, de lengte, de oppervlakte en de capaciteit opgenomen. Welke gegevens van welk waterstaatswerk in de tabellen zijn opgenomen, en wat deze inhouden, is uitgewerkt in hoofdstuk 2 van deze toelichting.

1.5 De Onderhoudslegger; vastlegging onderhoudsplichtigen per waterstaatswerk

De Onderhoudslegger volgt uit de Waterschapswet en is eveneens een juridisch instrument. Het bevat de vastlegging van de onderhoudsplichtige (wie het onderhoud moet uitvoeren) en/of wat de onderhoudsverplichting inhoudt (welk onderhoud er moet gebeuren).

Het HHSK legt in haar Onderhoudslegger enkel de onderhoudsplichtige vast. De bijbehorende onderhoudsverplichting volgt uit de Onderhoudsverordening [iii], hoofdstuk 3, artikelen 7 en 8 (in combinatie met de respectievelijke toelichting).

De Onderhoudslegger van het HHSK is in 2026 nog niet compleet. Het is de ambitie van het HHSK om deze voor 2030 compleet te krijgen. Toch is het niet zo dat de regels pas gaan gelden nádat een waterstaatswerk of de onderhoudsplichtige in de legger is aangewezen. De Legger is vooral het register waarin deze gegevens overzichtelijk en transparant worden bijgehouden.

Voor waterstaatswerken die nog niet in de legger zijn opgenomen gelden de regels uit de Waterschapsverordening [vii], en de voorwaarden zoals in de vergunning, projectplan of overeenkomst zijn opgenomen. Als die niet volledig zijn – omdat bijvoorbeeld over de verdeling van het onderhoud niets is opgenomen – gelden de vangnetartikelen uit de Onderhoudsverordening [iii], volgens hoofdstuk 2, artikel 4.

1.6 Geschiedenis van de Legger Watersystemen HHSK

De waterstaatswerken in het beheergebied van Schieland en de Krimpenerwaard waren tot 2022 opgenomen in achttien verschillende leggers. Deze waren op hun beurt niet éénduidig opgeslagen, ontsloten en beheerd. Hierdoor waren er op verschillende plekken verschillende versies in omloop van bestanden. Deze waren al dan niet met (handgeschreven) annotaties op gescande bestuursdocumenten aangevuld. Dit zorgde voor tegenstrijdigheden en overlappende zones.

In 2020/2021 is daarom het plan gemaakt om een integrale legger te ontwikkelen. Een integrale legger zorgt voor helderheid. De Legger Watersystemen HHSK 2022 is de eerste integrale legger voor alle waterstaatswerken -betreffende Watersystemen- in het beheergebied van Schieland en de Krimpenerwaard. Omdat het overzetten van analoge leggers naar een digitale legger veel werk betreft, zal de legger niet in één keer klaar zijn. De legger zal stapsgewijs met (deel)wijzigingen of correcties geactualiseerd en verbeterd worden.

De Legger Watersystemen HHSK is anno 2026 aanzienlijk completer dan de legger 2022, maar nog altijd niet compleet: ondanks de ruim 50.250 oppervlaktewaterlichamen en ongeveer 2.250 kunstwerken kunnen nog steeds waterstaatswerken missen die al jaren in het veld staan. Ook is bekend dat nog niet alle normatieve- en/of onderhoudsgegevens zijn gevuld bij alle waterstaatswerken.

De komende jaren werkt het hoogheemraadschap aan het bijwerken en het volledig maken van de gegevens. Deze delen van de legger zullen jaarlijks worden bijgewerkt en opnieuw worden vastgesteld.

Al deze mutaties in het beheerregister worden (handmatig) bijgewerkt. Door de grote hoeveelheid aan mutaties, kunnen er soms foutjes in de legger sluipen. Het hoogheemraadschap wil graag gegevens verbeteren en omissies invullen. Betrokkenen worden daarom uitgenodigd om eventuele onjuistheden met betrekking tot de onderhoudsplicht te melden onder vermelding van de Objectcode en de

aanlevering van een overeenkomst. Op deze manier kan de legger in een lopend proces steeds verder worden verbeterd.

Daarnaast kan het ook onduidelijk zijn wanneer een oppervlaktewaterlichaam wordt opgenomen. De richtlijnen voor de keuze om deze wel of niet op te nemen, staan beschreven in de beleidsregel Legger Watersystemen. Bijvoorbeeld: een vijver bestaande uit een betonnen bak, die niet in verbinding staat met de rest van het watersysteem is geen oppervlaktewater. Een toevallige greppel in een agrarisch perceel waar het water verzamelt en na een tijd de grond in zakt (een zogenaamde 'zaksloot') ook niet. Een aangelegde greppel of verlaging die meedoet aan de waterberging van de naastgelegen sloten dan juist weer wél.

Op dezelfde manier zijn ook niet alle objecten ('kunstwerken') die in of naast een sloot zijn gebouwd vanzelf een ondersteunend kunstwerk. Zo zijn steigers, een brug over de sloot, of een schutting naast de sloot geen ondersteunend kunstwerk. Dit soort kunstwerken zijn dus niet opgenomen in de legger. Voor deze kunstwerken zijn dus de ligging, afmetingen en eventuele afspraken over onderhoud alleen in de vergunning, melding of regels te vinden.

Aan de andere kant zijn er ook kunstwerken die wel ondersteunend kunstwerk zijn, maar die nog niet in de legger zijn verwerkt. Het zijn die typen kunstwerken waarvan we op dit moment nog te weinig volledige informatie hebben om ze in de vaststelling mee te nemen, of we nog een besluit voorbereiden. Een totaaloverzicht van de kunstwerken die we op dit moment definiëren als waterstaatswerk voor het watersysteem is weergegeven in Tabel 1.

Bij de kunstwerken waar 'nooit' staat, is in het verleden al eens een besluit genomen, dat deze kunstwerken nooit in de Legger Watersystemen HHSK zullen worden opgenomen. Bij de kunstwerken/voorzieningen waar 'nee' staat, is nog geen besluit over genomen. Ook zijn deze nog niet in kaart gebracht. Bij de kunstwerken / voorzieningen waar 'nog niet' staat, is het HHSK momenteel bezig met de verzameling en opbouw van data in het beheerregister om deze in een volgende Legger mee te nemen, maar zijn ze in de Legger Watersystemen HHSK 2026 nog niet opgenomen.

Tabel 1 Kunstwerken en voorzieningen in/bij het watersysteem

	Type	**Kunstwerk**	**In de Legger Watersystemen HHSK 2026?**
Ondersteunend kunstwerk	peilregelend kunstwerk	gemaal	ja
		stuw	ja
		vaste dam	ja
	waterverbindend kunstwerk	duiker	nog niet [1]
		inlaat	ja
		sifon	nog niet [2]
ander kunstwerk		brug	nooit
		defosfateringsinstallatie	nee
		vispassage	nog niet [2]
		steiger of vlonder	nooit
		remmings- en geleidingswerk	nooit
		infiltratiekrat	nee
		afsluitmiddel	nee
		compartimentswerk	nee
		persleiding	nee (nu onderdeel van een gemaal)
		keerschot	nee
oever bescherming		natuurvriendelijke oever	nog niet [2]
		ondersteunend waterdeel	nog niet [3]
		beschoeiing / bekleding	nee

1.7 Niet in de legger: het ondersteunend waterdeel

Bij de leggerplicht voor een waterschap, hoort het vaststellen van oppervlaktewaterlichamen naar ligging en vorm. De definitie van een oppervlaktewaterlichaam staat beschreven in hoofdstuk 2.1.1. Ook is in Figuur 1 de verbeelding van een waterlichaam weergegeven. Om 2026 voldoet de weergave van een oppervlaktewaterlichaam op de leggerkaart van de Legger Watersystemen HHSK 2026 niet aan deze definitie. Het gedeelte wat wordt aangegeven als oppervlaktewaterlichaam betreft enkel het gedeelte van het watervoerend deel; de ondersteunende waterdelen (de taluds/oevers) ontbreken daarmee. Het plan is om deze in 2026-2027 in te meten en met de legger 2028 mee te nemen.

1.8 Niet in de legger: voorzieningen in of om het waterstaatswerk

De leggerplicht gaat over het vastleggen van waterstaatswerken. In, aan of langs die waterstaatswerken kunnen voorzieningen of objecten worden gebouwd die zélf geen waterstaatswerk zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om een schutting, een steiger of een brug. Deze voorzieningen horen niet in de legger thuis. Ook over verplicht onderhoud van deze objecten vind je in de legger niets terug. Als ze met

[1] Op dit moment niet in de legger van 2026 i.v.m. onvolledigheid van de kernset
[2] Staat op de planning voor de Legger Watersystemen HHSK 2028

vergunning of onder melding zijn aangelegd, gelden de voorwaarden zoals in de vergunning of in de toepasbare regels is opgenomen.

1.9 Niet in de legger: beschermingszones

Met invoering van de Omgevingswet zijn de beschermingszones als onderdeel van de legger komen te vervallen. Deze zones naast het waterstaatswerk waren specifiek aangegeven om daarin regels te stellen voor activiteiten. Onder de systematiek van de Omgevingswet en Waterschapsverordening zijn deze zones onderdeel geworden van de werkingsgebieden zoals in de Waterschapsverordening opgenomen. Waar welke regels voor activiteiten gelden, is te zien in het portaal van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

1.10 Niet in de legger: vaarwegen en zwemwaterlocaties

Sommige waterstaatswerken dienen naast een waterstaatkundig ook een recreatief belang. Het gaat dan bijvoorbeeld om watergangen waarop gevaren wordt, of waterpartijen waarin wordt gezwommen. Sommige van de watergangen zijn daar specifiek voor aangewezen: die aanwijzing gebeurt door de provincie. Dat een watergang zo'n extra functie heeft staat niet in de legger. Eventuele specifieke eisen die een recreatiefunctie aan een watergang stelt zijn niet opgenomen in de legger; meestal is de ruimte in het profiel al genoeg om de nevenfunctie mogelijk te maken en waar dat (nog) niet past is fysieke aanpassing van de watergang nodig. De legger is daarbij niet het juridische middel om deze aanpassing te regelen of af te dwingen. De legger legt vast wat er buiten normatief al aanwezig is, en is dus niet bedoeld om grotere eisen aan een bestaand waterstaatswerk op te leggen.

1.11 Juridische status en functie van de legger

Het HHSK gebruikt de legger voor de volgende basisdoeleinden:

Juridisch instrument

Voor het toezicht op de naleving van de onderhoudsplicht in de legger, is in zoverre van belang dat deze bewijskracht heeft betreffende de onderhoudsplichtigen en onderhoudsverplichtingen. De waterwet stelt dat de legger recht van bewijs heeft, behoudens tegenbewijs. De onderhoudsverplichting zelf wordt in het leven geroepen door de onderhoudsverordening of besluiten van het waterschap (bijvoorbeeld een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit).

Waterschapsverordening

De -volgens de legger- vastgelegde begrenzingen van ons watersysteem zijn een belangrijke bron om de werkingsgebieden te bepalen. Deze werkingsgebieden bepalen waar de juridische regels uit de Waterschapsverordening gelden. De werkingsgebieden bepalen in feite waar vergunning-, meld- of zorgplichten gelden als een initiatiefnemer een online vergunningscheck of aanvraag indient in het Omgevingsloket en kunnen zodoende beperkingen opleggen. Intern worden de werkingsgebieden vervolgens gebruikt om vergunningaanvragen te beoordelen en toezicht te houden op het naleven van de Waterschapsverordening.

Handhaving

In het verlengde van bovenstaande wordt aan de hand van de ligging van waterstaatswerken een beperkingsgebied bepaald waar volgens de Waterschapsverordening vervolgens verbodsbepalingen van

kracht zijn. Ook wordt de legger, in combinatie met de onderhoudsverordening, gebruikt voor handhaving. Een belangrijk instrument is de jaarlijkse bagger- en takkenschouw. In de onderhoudsverordening is immers onder andere de onderhoudsverplichting aangegeven. Wanneer hier niet aan voldaan wordt kan handhavend opgetreden worden.

Registratie

De legger is in combinatie met het beheerregister tevens een middel om de gegevens van de waterstaatswerken bij te houden. Wijzigingen van gegevens van watergangen en (peil regelende) waterstaatswerken door eigen werken of door derden, worden in de legger verwerkt op basis van de omgevingswet of project besluit. In eerste instantie gebeurt dit in het beheerregister, waarna ze bij de eerstvolgende actualisatie van de legger worden meegenomen.

Communicatie

De legger is een krachtig communicatiemiddel naar ingelanden en andere overheden. Via de tekeningen en registers heeft eenieder inzage in de afmetingen en onderhoudsplichtigen van de wateren en kunstwerken. Dit zorgt ervoor dat men gemakkelijker eenzelfde beeld heeft van een situatie.

Beheer en onderhoud

Met name voor het maken van onderhoudsbestekken wordt de legger door het waterschap en andere partijen veel gebruikt. Op eenvoudige wijze kan bepaald worden waar (groot) onderhoud nodig is door bijvoorbeeld de situatie buiten, met de afmetingen die in de legger staan, te vergelijken.

Planvorming

Bij de voorbereiding en uitvoering van ruimtelijke plannen zijn leggergegevens van belang. De gegevens worden onder andere gebruikt voor hydrologische en ecologische modelberekeningen, bepalen van beschikbare capaciteit voor waterberging, onderzoeken naar effectieve watersysteemaanpassingen en peilbesluiten. Zo kan bijvoorbeeld met behulp van de gegevens van de legger (en het beheerregister) onderzoek worden verricht naar het effect van verschillende variantenoplossingen.

2 Vastlegging per waterstaatswerk

2.1 Oppervlaktewaterlichamen

2.1.1 Waterstaatswerk: Oppervlaktewaterlichaam

In de Omgevingswet staat een oppervlaktewaterlichaam gedefinieerd als:

een samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water, met de daarin aanwezige stoffen, en de bijbehorende bodem en oevers, alsmede flora en fauna.

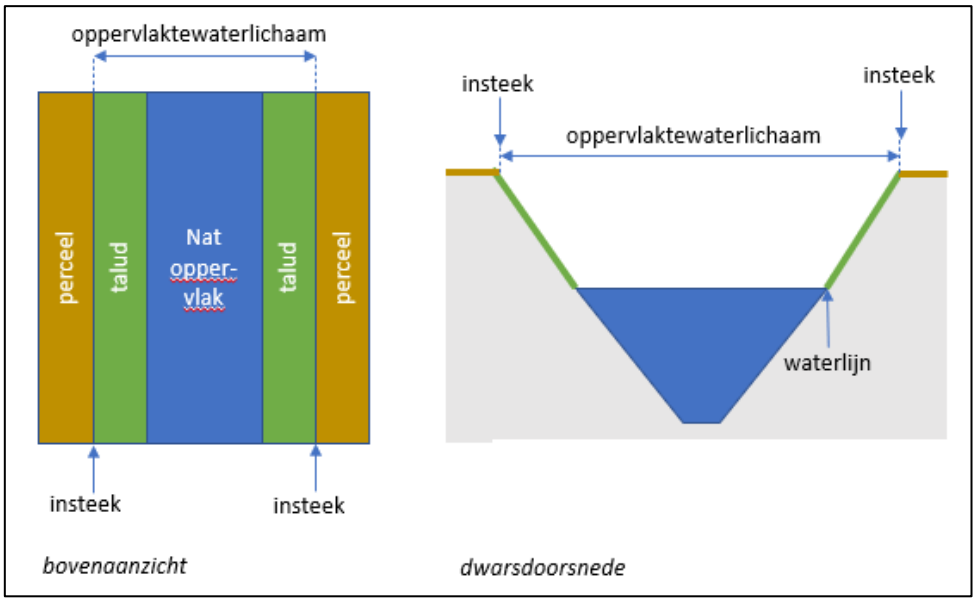
Geïsoleerde wateren die niet in verbinding staan met andere oppervlaktewaterlichamen of watersystemen en geen functie hebben in de aan- en afvoer van water of waterberging, vallen niet onder het waterstaatswerk oppervlaktewaterlichaam.

Een *oppervlaktewaterlichaam* bestaat officieel uit

- een watervoerend deel (het water, of nat oppervlak genoemd)
- een talud (ook wel oever of ondersteunend waterdeel genoemd)
- het aanwezige slib tot aan de vaste bodem dat tussen de insteken van de watergang ligt (zie Figuur 1).

De insteek is de overgang van het horizontale maaiveld naar de schuine taludhelling. Het perceel vanaf de insteek, naast de sloot, of de vaste bodem onder de sloot is dus geen onderdeel van het oppervlaktewaterlichaam. *Waar die insteken precies liggen is op dit moment niet op de leggerkaart 2026 beschikbaar*. De watergangen in de leggerkaart zijn vastgelegd door het tekenen van de waterlijn: de overgang tussen het nat oppervlak en het *droog talud*. Deze scheiding is geografisch vastgelegd en vloeit voort uit de luchtfoto's. De komende jaren werken we aan de vastlegging van het bovenwatertalud (het zogenaamde ondersteunend waterdeel) en de insteek om uiteindelijk het hele oppervlaktewaterlichaam te kunnen tekenen.

In de leggerkaart van de Legger Watersystemen HHSK 2026 is enkel het watervoerende deel als oppervlaktewaterlichaam ingetekend.

Figuur 1 - verbeelding van een oppervlaktewaterlichaam

Het oppervlaktewaterlichaam dat in de legger is vastgelegd bestaat uit sloten, plassen, vaarten en (voor het watersysteem relevante) greppels. Om het simpel te houden spreken we hierna van 'watergang', waar we al deze vormen mee bedoelen. Voor specifieke vastlegging is het watersysteem in eenheden opgeknipt volgens vaste regels. Zo kunnen aan elke watergang de eigen kenmerken worden toegekend. Wat er buiten als één sloot uitziet, kan in de legger dus zijn vastgelegd in meerdere aparte stukken watergang.

2.1.2 Primair of secundair water

Als primair water worden oppervlaktewaterlichamen geclassificeerd die een belangrijke transport- en bergende functie voor het watersysteem hebben. Ze dienen als aan- en afvoerweg naar gemalen, er komen belangrijke inlaatconstructies op uit, en/of verzorgen de afwatering van minimaal 25 hectare. Watergangen met een functie voor een gebied kleiner dan 25 hectare, zijn secundaire watergangen. Het gaat om oppervlaktewater met een lokale transport- en ontwaterende dan wel een droogleggende functie.

Het onderscheid in categorie is onder andere van belang voor de bepaling van de afmetingen van de werkingsgebieden van het oppervlaktewater volgens de omgevingswet en de aanwijzing van de onderhoudsplichtigen (zie Hoofdstuk 3.2)

2.1.3 Vastlegging kenmerken

Van een oppervlaktewaterlichaam zijn in de legger de volgende kenmerken vastgelegd:

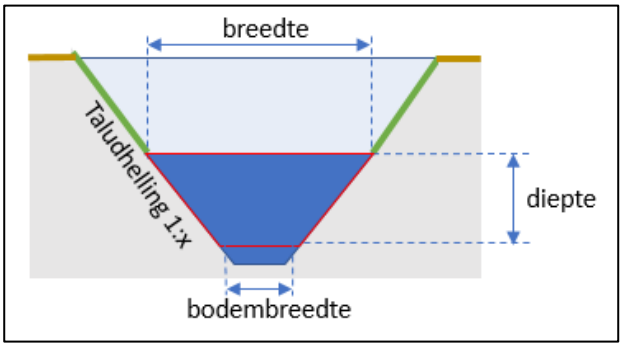
Kenmerk	Eenheid / keuze
• Datum vaststelling	
a. Objectcode	OWA-
b. Ligging van het watervoerend deel	Als vlak
c. Categorie	primair secundair
d. Afmetingen • Boven water talud • bodembreedte • breedte w**ater**lijn • minimale diepte • oppervlakte	 [1:x] [m] [m] [m] [m^2]
e. Onderhoudsplichtige(n) • gewoon onderhoud • buitengewoon onderhoud	

a. Ter identificatie wordt elke watergang vastgelegd met een unieke **objectcode**. Deze bestaat uit de letters OWA- en een volgnummer. OWA is een afkorting van *O*ppervlakte*wa*terlichaam.
b. De **ligging** van een watergang is vastgelegd als vlak op de kaart. Dit betreft het contour van het watervoerend deel (de waterlijn) en wordt ingetekend op basis van luchtfoto's.
c. HHSK heeft de watergangen onderverdeeld in **categorieën** om het belang van de watergang in het watersysteem aan te geven. De categorie is van belang bij het bepalen welke regels waar gelden en wie in de basis het onderhoud zou moeten uitvoeren.
d. Het **boven water talud** per oever is overgenomen uit de vergunning, of gebaseerd op de standaard inrichtingsafmetingen. Omdat we bij HHSK werken vanuit het principe dat de leggermaat de ingreepmaat is, kan de oever van de fysieke watergang nog wat flauwer zijn, dan dat in de legger is opgenomen. Steiler is niet toegestaan; daarmee zou het profiel kleiner zijn dan in de legger is vastgelegd als minimum te behouden profiel.

   De **bodembreedte** is berekend op basis van de diepte, vastgelegde helling van de taluds en de breedte van de watergang op de waterlijn. Deze maat wordt gebruikt als minimaal te onderhouden bodembreedte. Op delen van de watergang waar die breder is, wordt hij op die breedte onderhouden.

   Voor de **breedte van de watergang** wordt het geografisch vlak van een watergang ingetekend op basis van luchtfoto's. De ambitie daarbij is een nauwkeurigheid van 20cm te hebben. Het HHSK werkt met strikte tekenregels om te zorgen dat watergangen in relevante gelijke stukken worden verdeeld voor de vastlegging van kenmerken. Vervolgens wordt de representatieve breedte van de waterlijn over het waterdeel geautomatiseerd bepaald. De waarde in de legger is de mediaan van de breedte over de hele lengte van het waterdeel.

De minimale **diepte** van een watergang geldt ten opzichte van het schouwpeil van het peilvak, zoals in het peilbesluit is vastgelegd. HHSK werkt vanuit het principe dat de leggermaat de ingreepmaat is; boven die diepte mag geen bagger in de sloot aanwezig zijn en als dat wel het geval is, moet er worden gebaggerd. Om deze reden is een watergang fysiek meestal dieper dan de diepte die in de legger staat. Het kan wel eens voorkomen dat de vaste bodem van een watergang minder diep ligt dan de diepte die in de legger is opgenomen, in dat geval hoeft de vaste bodem niet dieper gegraven te worden. Als dit het geval is wordt u verzocht hiervan een melding te maken bij het hoogheemraadschap. Bij een flexibel peil wordt voor de minimale diepte van de watergang uitgegaan van het schouwpeil.

Figuur 2 weergave van de kenmerken van een oppervlaktewaterlichaam zoals in de leggertabellen is vastgelegd

De **oppervlakte** volgt uit het getekende watervlak.

e. De **onderhoudsplichtige** van de watergang is in de leggertabellen opgenomen. Hierbij volgt *vaak* dat het HHSK verantwoordelijk is voor primair water, en dat de aangrenzend eigenaar verantwoordelijk is voor secundair water. Het begrip aangrenzend eigenaar wordt nader toegelicht bij de begripsbepalingen.

2.1.4 Leggerprofiel versus werkelijk profiel van een oppervlaktewaterlichaam

Het leggerprofiel is een normatief profiel van een oppervlaktewaterlichaam. In werkelijkheid kan het (dwars)profiel van een watervoerend deel afwijken van het leggerprofiel. Bijvoorbeeld omdat door afkalving een watergang breder is geworden dan op de leggerkaart is aangegeven, of omdat de leggerdiepte op de leggerkaart gebaseerd is op de waterafvoercapaciteit en niet op de diepte van de vaste bodem. Het normatieve profiel van de legger is een minimaal profiel. Een watergang mag altijd dieper zijn (totdat de vaste bodem is bereikt) of breder worden.

2.2 Bergingsgebieden

2.2.1 Waterstaatswerk: Bergingsgebied

In de Omgevingswetwet staat een bergingsgebied gedefinieerd als:

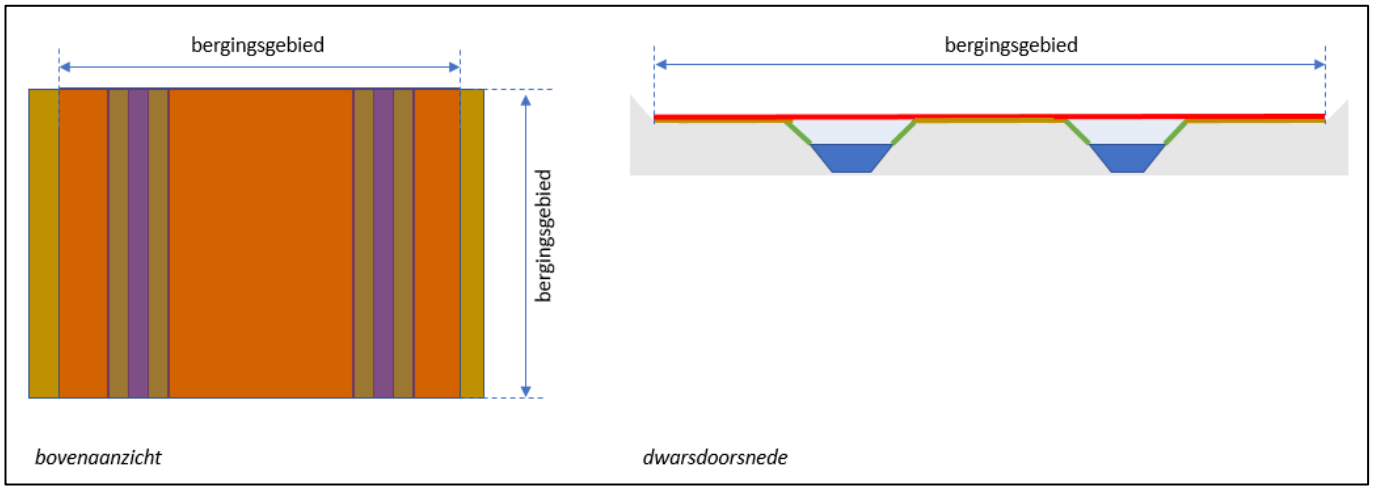
> *Een gebied waaraan op grond van de wet een functie voor waterstaatkundige doeleinden is toegedeeld, niet zijnde een oppervlaktewaterlichaam of onderdeel daarvan, dat dient ter verruiming van de bergingscapaciteit van een of meer watersystemen en dat ook als bergingsgebied in de legger is opgenomen.*

Binnen het bergingsgebied kunnen dus wel watergangen aanwezig zijn, maar die horen niet bij de juridische vastlegging van het bergingsgebied zelf: het bergingsgebied dat we vastleggen ligt eigenlijk over aanwezige watergangen heen. De watergangen zelf zijn dan als oppervlaktewaterlichaam in de legger opgenomen. In Figuur 3 is dit weergegeven met de rode lijn in de dwarsdoorsnede: het bergingsgebied ligt dus boven de watergangen.

Ook betekent de definitie dat voorzieningen die wel water bergen, maar geen onderdeel zijn van het watersysteem dus *geen* waterberging zijn in de zin van de wet. Inrichtingen voor vasthouden, infiltreren of vertragen van afvoer op het riool zijn dus geen waterberging krachtens de wet. Regenwaterbuffers, noodoverloopgebieden en wadi's zijn optioneel om op te nemen in de legger; in de onderhavige legger is dit niet gebeurd.

Daarnaast is een waterberging niet hetzelfde als een noodoverloopgebied: dat is gebied dat op besluit van de Veiligheidsregio (Burgemeester) onder water wordt gezet bij uitzonderlijke wateroverlast. Een waterberging zoals in de legger is vastgelegd is bedoeld om met herhaling en frequent te worden ingezet, is als zodanig bestemd en is hiervan dus verschillend.

Een bergingsgebied wordt meestal ingezet voor de tijdelijke opvang en daarna afvoer van het teveel aan oppervlaktewater in een gebied. Toch kan een waterberging ook ingezet worden om bijvoorbeeld water te bergen als watervoorziening in droge perioden.

Figuur 3 verbeelding van een bergingsgebied

2.2.2 Vastlegging kenmerken

De omvang en ligging van een waterberging leggen we vast door het gebied als vlak weer te geven op de leggerkaart. Daarnaast leggen we in de leggertabellen vast hoeveel capaciteit het bergingsgebied heeft. Van een bergingsgebied zijn in de legger minimaal de volgende kenmerken vastgelegd:

Kenmerk	**Eenheid / keuze**
• Datum vaststelling	
a. Objectcode	WBE -
b. Ligging	Als vlak
c. Afmetingen • Bergend vermogen • Oppervlakte	 [m^3] [m^2]
d. Onderhoudsplichtige(n)	

a. Ter identificatie wordt elke waterberging vastgelegd met een unieke **objectcode**. Deze bestaat uit de letters WBE- en een volgnummer. WBE is een afkorting van *W*ater*Be*rging.
b. De **ligging** en afmetingen van een waterberging kunnen niet (goed) worden getekend op basis van een luchtfoto: op het moment van de foto is de berging meestal niet (of in ieder geval niet volledig) in gebruik.
c. De omvang van een bergingsgebied tekenen we op basis van de gegevens uit de projectdocumenten bij aanleg. Hierin staat bepaald wat de maximaal toelaatbare waterhoogte is, tot waar de berging kan worden gevuld. Op die hoogte wordt de waterberging geometrisch begrensd. Het **oppervlak** van de waterberging volgt vervolgens uit een automatische berekening.
   Het **bergend vermogen**, de hoeveelheid water wat kan worden opgevangen, wordt afgeleid uit de oppervlakte van het vlak en de hoogte.
d. De onderhoudsplicht voor een waterberging is in de leggertabellen toegewezen

2.3 Ondersteunende kunstwerken

2.3.1 Gemalen

Een gemaal verpompt het water van een gebied met het ene waterpeil naar een gebied met een ander waterpeil. Dat kan zijn om een teveel aan water af te voeren, of om bij een watertekort juist water aan te voeren. Daarnaast kan een gemaal soms midden in een peilgebied staan en het water doorpompen: hierdoor komt het water in beweging, waarmee het wordt ververst en kan de waterkwaliteit worden verbeterd. Omdat watermolens het water óók van het ene naar het andere vak kunnen verplaatsen zijn ze in de legger opgenomen als gemaal.

2.3.2 Vastlegging kenmerken van een gemaal

In de leggertabellen en op de leggerkaart worden voor gemalen minimaal de volgende kenmerken vastgelegd:

Kenmerk	**Eenheid / keuze**
• Datum vaststelling	
a. objectcode	KGM-
b. Ligging	Als punt Als punt bij windaandrijving klein Als punt bij windaandrijving groot
c. Afmetingen • Capaciteit • Aantal pompen	 [m^3/min] stuks
d. Functie gemaal	
e. Onderhoudsplichtige(n)	

a. Ter identificatie wordt elk kunstwerk vastgelegd met een unieke **objectcode**. Bij gemalen bestaat deze uit de letters KGM- en een volgnummer. KGM is een afkorting van *K*unstwerk *Gem*aal.
b. De **ligging** van een gemaal wordt weergegeven als punt.
c. Onder de **capaciteit** wordt het maximale debiet opgegeven van wat een gemaal kan verpompen.
   Een gemaal kan uit meerdere **pompen** bestaan. Bij weinig neerslag geeft het de mogelijkheid om met één pomp -en dus minder capaciteit- een polder te bemalen.
d. Met het **functie gemaal** wordt aan de hand van het gekozen attribuut duidelijk welke richting het water wordt gepompt

Type	Omschrijving
Aanvoeren	Het aanvoeren van water, waardoor het peilgebied waar het water naartoe wordt bemalen, op peil wordt gehouden
Afvoeren	Het afvoeren van water, waardoor het peilgebied van waaruit het water wordt bemalen op peil wordt gehouden.
Onderbemalen	Het bemalen van een gebied dat binnen een groter bemaald gebied valt en een afwijkend peil hanteert.
Af- en Aanvoeren	Het afvoeren of aanvoeren van water, afhankelijk van de (weers-) omstandigheden. In het natte seizoen voert het voornamelijk af, en in het droge seizoen voert het voornamelijk aan.

e. De **onderhoudsplichtige** van een gemaal is in de leggertabellen opgenomen.

Naast bovenstaande verplichte kenmerken, kan ook een kenmerkende **naam** aan het gemaal zijn meegegeven en zijn weergegeven in de leggerkaart en leggertabellen.
Aan een gemaal zijn bovendien ook **persleidingen** (KPL) gekoppeld. Op dit moment zijn deze nog niet als aparte werken in de legger opgenomen.

2.3.3 Stuwen

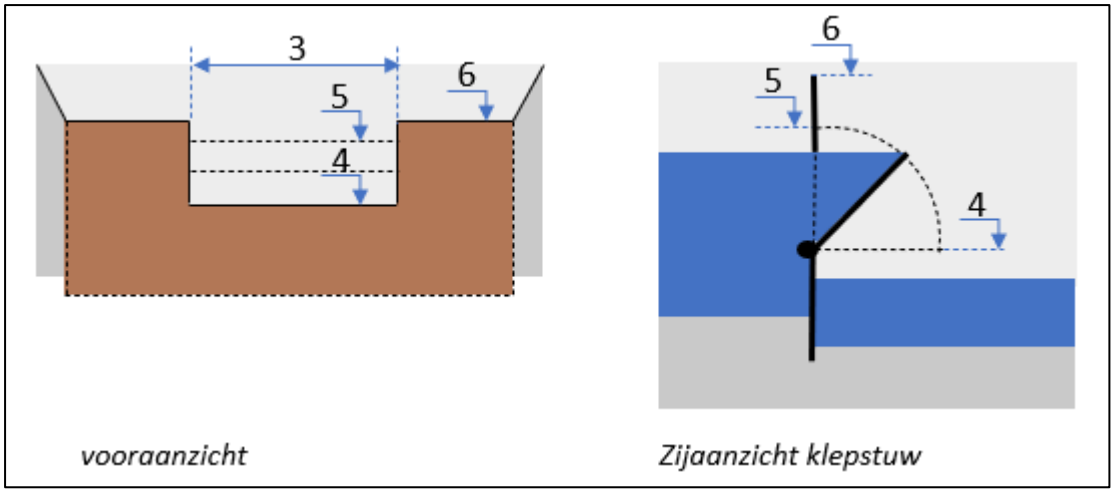
Een stuw is een vaste of beweegbare constructie in het water die dient om de waterhoogte bovenstrooms en/of benedenstrooms van de constructie te regelen. Stuwen worden vaak in watergangen geplaatst om water langer vast te houden in gebieden met een hoger peil, om zo te voorkomen dat deze gebieden verdrogen. Door deze peilscheidende constructie wordt het water op een bepaald waterpeil gehouden, waarna het water wordt afgevoerd naar een gebied met een lager waterpeil. Tevens wordt met deze stuwen voorkomen dat lager gelegen gebieden snel overstromen. Omdat dit object het waterpeil regelt en invloed heeft op de waterafvoer en -verdeling beschouwen we dit object als een ondersteunend kunstwerk en is deze in de legger opgenomen.

2.3.4 Vastlegging kenmerken van stuwen

In de leggertabellen en op de leggerkaart worden de volgende kenmerken vastgelegd

Kenmerk	Eenheid / keuze
• Datum vaststelling	
a. Objectcode	KST-
b. Ligging	Als punt en lijn
c. Afmetingen • doorstroombreedte • laagste doorstroomhoogte • hoogste doorstroomhoogte • constructiehoogte	 [m] [m NAP] [m NAP] [m NAP] [m NAP]
d. Soort Stuw	
e. Regelbaarheid	
f. Onderhoudsplichtige(n)	

a. Bij stuwen bestaat de **objectcode** uit de letters KST- en een volgnummer. KST is een afkorting van *K*unstwerk *St*uw.
b. De ligging van een stuw is vastgelegd met een punt en een lijn op de leggerkaart. De vleugel van de stuw wijst richting het bovenstrooms gedeelte, zodat de open kant in de richting van hoog peil wijst en de gesloten kant richting laag peil ligt.
c. De afmetingen van een stuw bestaan uit;
    - **De doorstroombreedte (3)**; dit is de breedte waarover water wordt afgevoerd. Bij een stuw die over de hele breedte van de watergang dezelfde hoogte heeft, is dit dus de hele breedte tot de taluds van de watergang. Bij een stuw met een doorlaat of klep is dit de breedte daarvan.
    - **Laagste doorstroomhoogte (4)**; Dit is de hoogte van de onderkant van de doorstroomopening, of het draaipunt van de klep. Bij een stuw zonder verlaging is deze hoogte hetzelfde als de hoogste doorstroomhoogte.
    - **Hoogste doorstroomhoogte (5)**; dit is de hoogst mogelijk in te stellen hoogte van de stuw. Dat kan zijn de bovenkant van de doorstroomopening (brievenbusstuw), de hoogte van de klep bij volledig optrekken (klepstuw) of de hoogst instelbare hoogte van een schuif. Bij een stuw zonder verlaging of doorstroomopening is deze hoogte hetzelfde als de laagste doorstroomhoogte.
    - **Constructiehoogte (6)**; de hoogste hoogte van de constructie, waar water in extreme situaties eventueel overheen kan stromen.

Figuur 4 Verbeelding van een stuw, ter verduidelijking van afmetingen van een stuw

d. Het **soort stuw** is bepalend voor hoe deze werkt: bij sommige stuwen is de doorstroombreedte waarover water wordt afgevoerd over de hele hoogte gelijk, bij andere stuwen loopt die toe of is vanaf een bepaalde hoogte juist beperkt. Ook zorgt de inrichting er (mede) voor dat een stuw water gaat afvoeren op basis van de waterhoogte in het bovenstroomse, of het benedenstroomse peilvak. Daarom leggen we het stuwtype vast. We onderscheiden daarbij 6 typen:

Omschrijving	Toelichting
schotbalkstuw	Een stuw constructie met een sponning waarin schotbalken in de doorstroomopening worden geplaatst om een gewenste drempelhoogte te bereiken
schuifstuw	Een stuw met een verticaal beweegbare schuif in de doorstroomopening, om zo de waterstand of debiet te regelen.
klepstuw	Een stuw voorzien van een klep die draait om een rotatiepunt. Door de rotatie wordt het eind van de klep verhoogd of verlaagd en zo wordt de drempelhoogte voor waterafvoer ingesteld.
drijverstuw	Een drijverstuw is een stuw die is voorzien van een drijver op de benedenstroomse watergang. As het waterpeil daar zakt, zakt de klep van deze stuw vanzelf mee en zal de stuw vanuit het hogere vak water gaan afvoeren. Op deze manier worden verschillen evenredig over een gebied verdeeld, wanneer er een vast peilverschil ten opzichte van elkaar moet worden behouden.
vaste stuw	Een stuw uitgevoerd als vaste constructie met een onveranderlijke drempelhoogte
Kantelstuw	Een stuw met klepconstructie waarbij de klep voorzien is van meebewegende zijwangen.
brievenbusstuw	Een stuw met een ‘gesloten bovenkant’ waarbij eigenlijk een gat in de constructie de afvoer bepaalt. Als de waterstand in het bovenste peilvak hoger stijgt dan de bovenkant van de brievenbus, remt deze stuw de waterafvoer.

Met de **regelbaarheid** [3] van een stuw wordt beschreven of de drempelhoogte kan worden ingesteld en zo ja, waar en hoe, dus bijvoorbeeld lokaal of op afstand, en of dit automatisch of handmatig gebeurt middels een elektronische of mechanische aansturing. We onderscheiden 7 typen:

[3] In het jaar 2025 is bij een update van de software in het beheerregister een wijziging doorgevoerd.

Regelbaarheid	Omschrijving
Niet regelbaar (vast)	Het kunstwerk is niet regelbaar. Het kunstwerk is niet aanpasbaar om zijn functie te kunnen vervullen.
Regelbaar- lokaal automatisch - elektronisch	Het kunstwerk is aanpasbaar voor het vervullen van zijn functie. De regeling van het kunstwerk gebeurt zonder menselijk ingrijpen. Het kunstwerk is geprogrammeerd door sturingsregels in te stellen. De besturing van het kunstwerk gebeurt lokaal met behulp van een elektronische voorziening. Bijvoorbeeld: een plc die een waterstand meet die vervolgens de actie van het kunstwerk bepaalt.
Regelbaar – lokaal automatisch - mechanisch	Het kunstwerk is aanpasbaar voor het vervullen van zijn functie. De regeling van het kunstwerk gebeurt zonder menselijk ingrijpen. De besturing van het kunstwerk gebeurt lokaal met behulp van een mechanische voorziening (bv drijverstuw).
Regelbaar – lokaal handmatig - elektronisch	Het kunstwerk is aanpasbaar voor het vervullen van zijn functie. De aanpassing van het kunstwerk gebeurt met menselijk handelen. De handeling stuur een elektronische installatie aan die voor de bediening zorgt. Voorbeeld: ter plekke te bedienen door het indrukken van een knop. Dit onderscheid is van belang vanwege de elektronische installatie die erachter schuil gaat.
Regelbaar – lokaal handmatig - mechanisch	Het kunstwerk is aanpasbaar voor het vervullen van zijn functie. De aanpassing van het kunstwerk gebeurt met menselijk handelen. De inzet van menskracht zorgt voor de aanpassing van het kunstwerk. Alleen met menskracht ter plekke te bedienen, zoals schotbalken verwisselen, aan een zwengel draaien, met een spindeldriver, enz.
Regelbaar – op afstand automatisch	Het kunstwerk is aanpasbaar voor het vervullen van zijn functie. De regeling van het kunstwerk gebeurt zonder menselijk ingrijpen anders dan het instellen van de sturingsregels. De besturing van het kunstwerk gebeurt op afstand waarbij de sturingsregels voor een aantal kunstwerken vanuit één systeem worden toegepast. Kan worden bediend vanaf kantoor of werkplaats op afstand.
Overig	De bediening van het kunstwerk past niet in de in het domein opgenomen bedieningswijzen.

e. De **onderhoudsplichtige** van een stuw is in de leggertabellen opgenomen

2.3.5 Waterverbindende kunstwerken (duikers, inlaten en sifons)

Waterverbindende kunstwerken zijn kokervormige constructies, met als doel de wederzijdse verbinding tussen oppervlaktewaterlichamen te waarborgen. De bodem van de watergang wordt -in tegenstelling tot die van een brug- onderbroken.

Een sifon heeft daarbij een verlaagd middengedeelte dat geheel met water is gevuld en die twee waterlopen met elkaar verbindt.

2.3.5.1 Duikers

Ontbreekt in de Legger Watersystemen HHSK 2026. Een duiker is een verbinding tussen twee watergangen met een gelijk waterpeil. Een duiker vormt een doorstroomopening tussen wateren. Vaak heerst er een vrije waterspiegel in de constructie.

2.3.5.2 Inlaten

Een inlaat is een afsluitbare, kokervormige verbinding tussen een gebied met een hoger en een gebied met een lagergelegen waterpeil, waarmee water het gebied kan worden ingelaten.

2.3.5.3 Sifons

Een sifon is een verbinding tussen twee watergangen met een gelijk waterpeil, die een andere watergang of constructie kruist en waardoor de hoogteligging verspringt of verloopt. Een sifon kan zijn aangelegd als gebogen leiding, of als (horizontale) verbinding tussen twee of meerdere putten. Omdat dit object de waterverbinding tussen twee watergangen tot stand brengt, beschouwen we dit object als een ondersteunend kunstwerk en is deze (dus) in de legger opgenomen.

2.3.6 Vastlegging kenmerken van waterverbindende kunstwerken (duikers, inlaten en sifons)

Kenmerk	**Eenheid / keuze**		
	Duiker [4]	Inlaten	Sifons
• Datum vaststelling			
a. Objectcode	KDU-	INL-	KSY-
b. Ligging	Lijn 	lijn	Lijn
c. Afmetingen • Vorm • breedte opening • hoogte opening • lengte • hoogte binnenonderkant benedenstrooms • hoogte binnenonderkant bovenstrooms	 [m] [m] [m] [m NAP] [m NAP]		
d. Onderhoudsplichtige(n)			

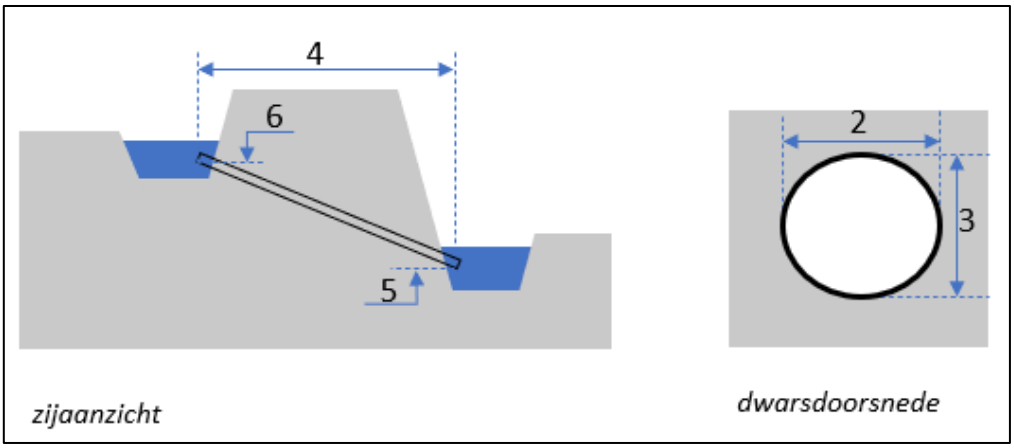
a. Een duiker is te herkennen aan de **objectcode** KDU- en een volgnummer. KDU is een afkorting van *K*unstwerk *Du*iker. Een inlaat is te herkennen aan de objectcode INL- en een volgnummer. INL is een afkorting van Kunstwerk *Inl*aat. Sifons zijn te herkennen aan de objectcode KSY- en een volgnummer. SY is de afkorting van *Si*fon.

[4] Kunstwerken beginnend met de objectcode KDU- ontbreken in de Legger Watersystemen HHSK 2026.

b. De ligging van de duiker-achtige kunstwerken wordt op de leggerkaart weergegeven als lijn, van instroom-tot uitstroomopening.
c. De **vorm** van de leiding beïnvloedt de weerstand van de leiding en heeft daarmee effect op de stroomsnelheid. Daarom leggen we de vorm van de leiding vast. We onderscheiden daarbij 5 typen

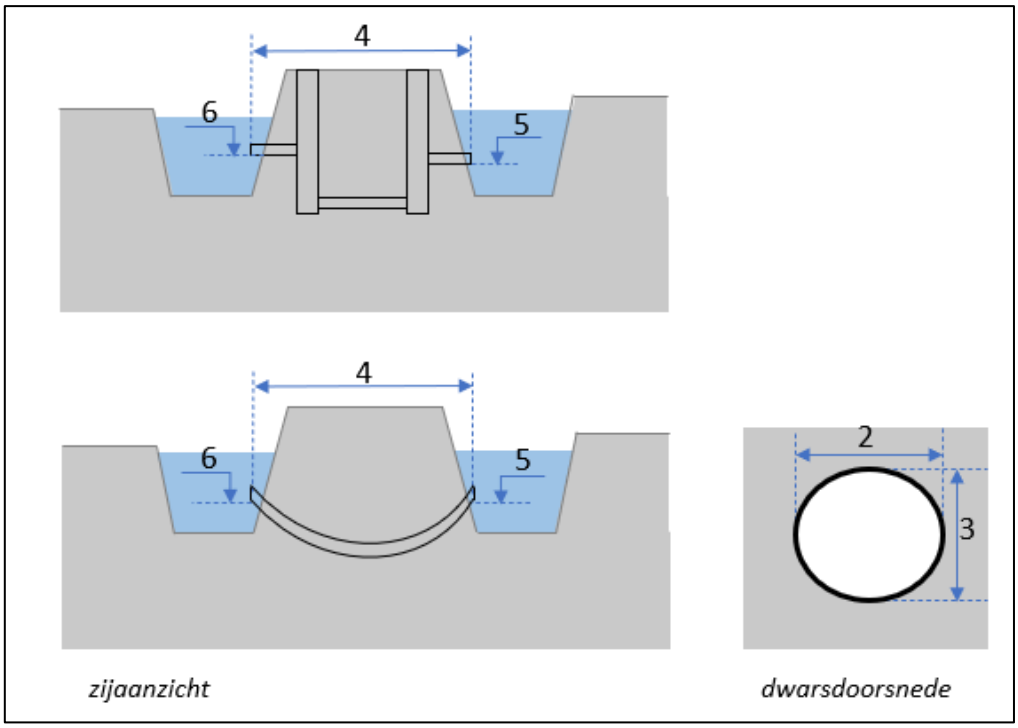
Vorm - Omschrijving
Rond
Rechthoekig
Muilprofiel
Onbekend [5]

De **breedte van de opening (2)** wordt gemeten op het breedste punt. Bij een getrokken leiding wordt dit gemeten aan de in- en uitstroomzijde. Bij een leiding tussen twee putten wordt dit gemeten bij de opening van de leiding in de put

Figuur 5 verbeelding van een inlaat. Nummers komen overeen met de tekst hieronder

[5] De vorm 'ei-vormig' is in het jaar 2026 komen te vervallen

Figuur 6 Verbeelding van een sifon. Nummers komen overeen met de tekst hieronder

De **hoogte van de opening (3)** wordt gemeten waar deze het grootst is. Bij een getrokken leiding wordt dit gemeten een de in- en uitstroomzijde. Bij een leiding tussen twee putten wordt dit gemeten bij de opening van de leiding in de put.

De **lengte (4)** van een duiker-achtige wordt gemeten in het horizontale vlak, van de instroom tot de uitstroomopening,

Met de **hoogte binnenonderkant benedenstrooms (5)** wordt bedoeld de NAP-hoogte van de onderzijde van de duiker-achtige, gemeten aan de binnenkant van de buis, aan de benedenstroomse kant van de duiker-achtige. Dan gaat het dus om de kant van de inlaat waar het water naartoe stroomt in een afvoer situatie (het lagere peilvak)

Met **hoogte binnenonderkant bovenstrooms (6)** wordt bedoeld de NAP-hoogte van de onderzijde van de duiker-achtige, gemeten aan de binnenkant van de buis, aan de bovenstroomse kant van de inlaat. Dan gaat het dus om de kant van de duiker-achtige waar het water vandaan stroomt in een afvoersituatie (het hogere peilvak).

e. De **onderhoudsplichtige** van een duiker-achtige is in de leggertabellen opgenomen.

2.3.7 Vaste Dammen

Een vaste dam voert geen water af, aan of door en is waterscheidend én peilscheidend. Het is een constructie in de watergang die twee watergangen van elkaar scheidt. We beschouwen een vaste dam daarom als een ondersteunend kunstwerk.

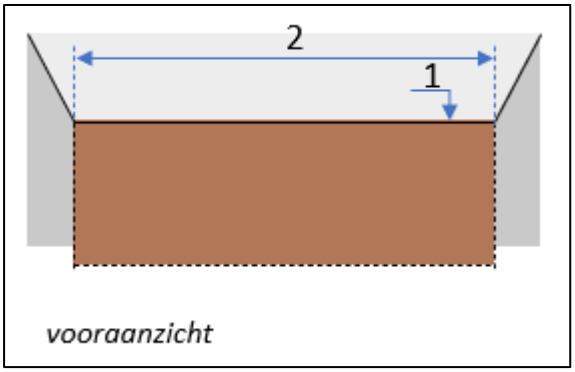
Een gronddam (zonder duiker daarin) scheidt watergangen ook. Deze gronddammen horen niet bij het waterstaatswerk dam maar zijn onderdeel van de peilscheiding; de begrenzing rondom een peilvak, zoals vastgelegd in de legger waterkeringen.

2.3.8 Vastlegging kenmerken vaste dammen

In de leggertabellen en op de leggerkaart worden de volgende kenmerken van een vaste dam weergegeven:

Kenmerk	Eenheid / keuze
• Datum vaststelling • Leggerstatus	
a. Objectcode	KVD-
b. Ligging	Als punt
c. Afmetingen • Kerende hoogte • Breedte	 [m NAP] [m]
d. Onderhoudsplichtige(n)	

a. Bij vaste dammen bestaat de **objectcode** uit de letters KVD- en een volgnummer. KVD is een afkorting van *K*unstwerk *V*aste *D*am.
b. De **ligging** van een dam is vastgelegd met een punt op de leggerkaart.
c. Met de **kerende hoogte (1)** van een dam wordt bedoeld; de hoogte van de damwand of constructie, als kenmerk van de hoogte tot waar doorvoer van water wordt voorkomen. Met de **breedte (2)** wordt bedoeld de breedte van de damwand of constructie binnen het oppervlaktewaterlichaam als kenmerk over welke breedte op de kerende hoogte afvoer wordt voorkomen.
d. De **onderhoudsplichtige** van een vaste dam is in de leggertabellen opgenomen.

Figuur 7 verbeelding van een vaste dam. de nummers komen overeen met de tekst hierboven

2.3.9 Sluizen

Een sluis is een doorlaat in de waterkering, waarbij het ter plaatse de functie van die waterkering vervangt. Om die reden staan (de waterkerende delen van) sluizen ook in de leggers waterkeringen. Een sluis kan daarbij ook dienen als vaarverbinding (een schutsluis), als inlaatwerk, als aflaatwerk, of een combinatie hiervan.

De normatieve diepte van het water in de schutkolk van de sluis (het gedeelte tussen de sluisdeuren) is vastgelegd als kenmerk van de watergang.

2.3.10 Vastlegging kenmerken Sluizen

In de leggertabellen en op de leggerkaart worden de volgende kenmerken van een sluis weergegeven:

Kenmerk	Eenheid / keuze
• Datum vaststelling	
a. objectcode	KSL-
b. Ligging	Als punt
c. Afmetingen • Soort sluis	
d. Onderhoudsplichtige(n)	

a. Een sluis is te herkennen aan de **objectcode** KSL- en een volgnummer. KSL is een afkorting van *K*unstwerk *Sl*uis.
b. De ligging van een sluis wordt op de leggerkaart weergegeven als een punt.
c. Er komt één type sluis voor in het beheergebied van HHSK

Type Omschrijving	Toelichting
schutsluis naar een zijde	Een aan weerszijden afsluitbaar kunstwerk waarin door aanpassing van het waterpeil, schepen van het ene op het andere niveau worden gebracht.

d. De **onderhoudsplichtige** van een sluis is in de leggertabellen opgenomen.

In de legger Watersystemen is enkel het waterdeel van de sluis meegenomen. De sluis als kunstwerk zelf, is als onderdeel van de Legger Waterkeringen opgenomen.

2.4 Onderhoudsplichtigen

Op grond van artikel 2 van de Onderhoudsverordening [iii], draagt de onderhoudsplichtige van een waterstaatswerk, zorg voor de instandhouding van het waterstaatswerk overeenkomstig zijn functie

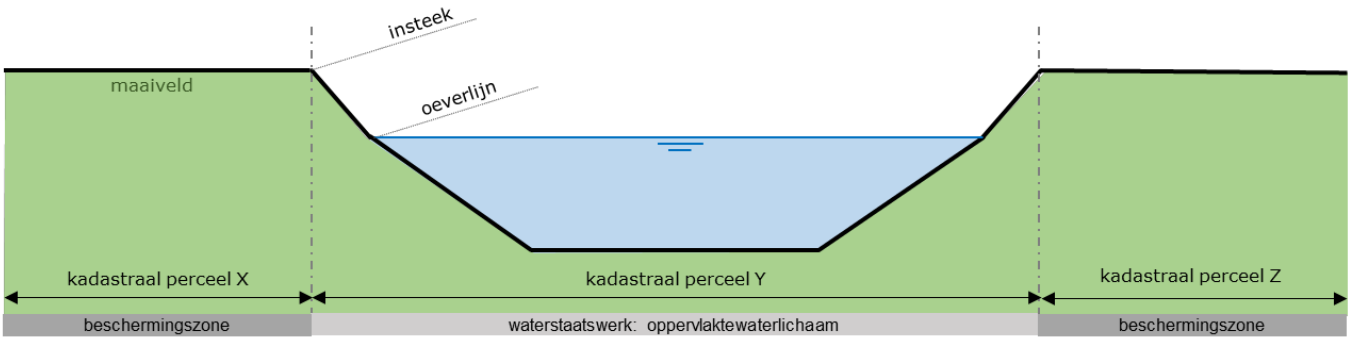
De onderhoudsplicht voor elk waterstaatswerk is opgenomen in de leggertabellen. Er wordt hierbij getracht om zoveel mogelijk onderscheid te maken tussen

Onderhoudsplichtige
Waterschap
Gemeente
Provincie
Aangrenzend eigenaar
Recreatieschap
Wegbeheerder
Spoorwegbeheerder
ProRail
RWS
Kadastraal eigenaar
Objecteigenaar
Vergunninghouder

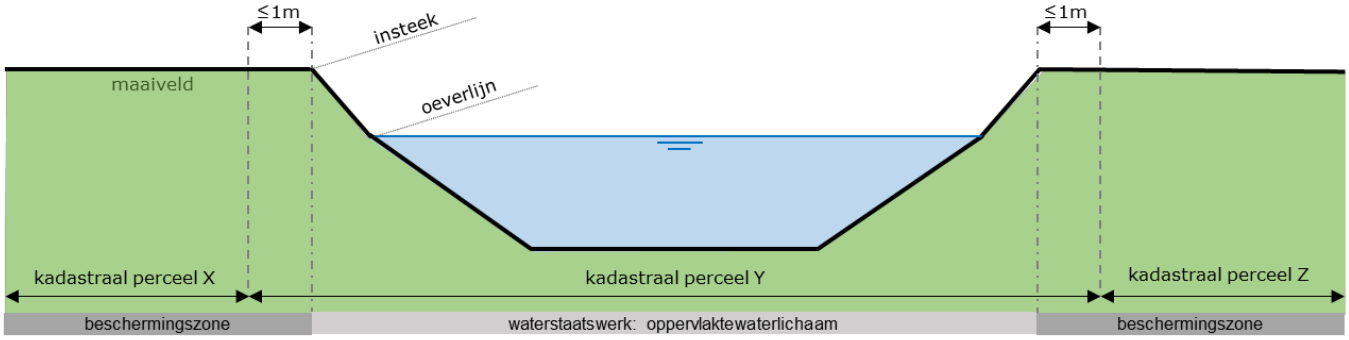
Met de aanwijzing van onderhoudsplichtigen, komt ook een verplichting tot het onderhoud. De inhoud van het onderhoud staat per waterstaatswerk in de Onderhoudsverordening uitgewerkt.

2.4.1 Aanliggend eigenaar

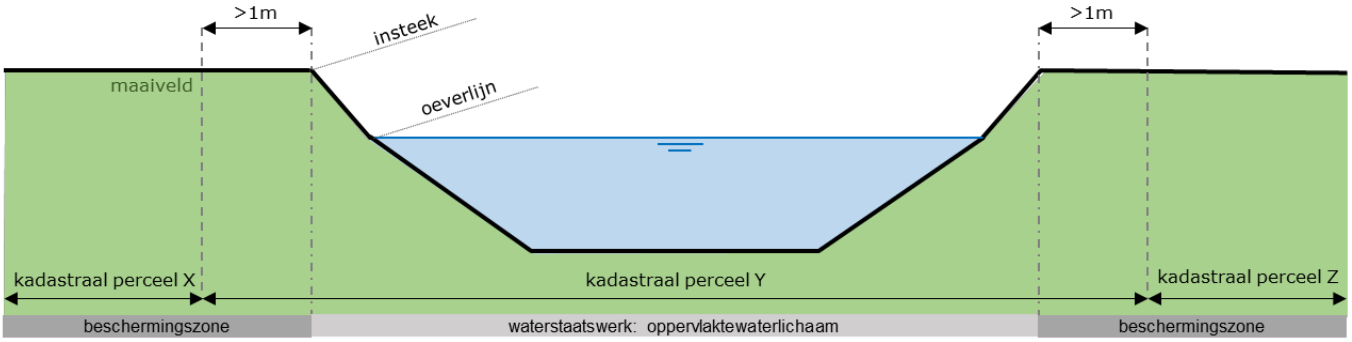
Het begrip aanliggend eigenaar is uitsluitend relevant voor het aanwijzen van onderhoudsplichtigen van oppervlaktewaterlichamen. De definitie van dit begrip is aldus geformuleerd dat niet alleen de eigenaar van het perceel van een oppervlaktewaterlichaam maar ook de eigenaar van een zich in de onmiddellijke nabijheid, minder dan 1 meter – gemeten in het horizontale vlak -, daarvan bevindend perceel kan worden aangewezen als onderhoudsplichtige. De aanliggend eigenaar kan maar hoeft niet dezelfde persoon te zijn als de eigenaar (van een waterstaatswerk). In Figuur 8 zijn zes mogelijk situaties weergegeven van de ligging van kadastrale perceelsgrenzen ten opzichte van een oppervlaktewaterlichaam. Telkens geldt hier dat de ligging van het oppervlaktewaterlichaam zoals opgenomen in de Legger Watersystemen HHSK prevaleert boven de fysieke situatie. Voor deze zes situaties is aangegeven wie de aanliggend eigenaar en daarmee de onderhoudsplichtige is voor respectievelijk de rechteroever en linkeroever.

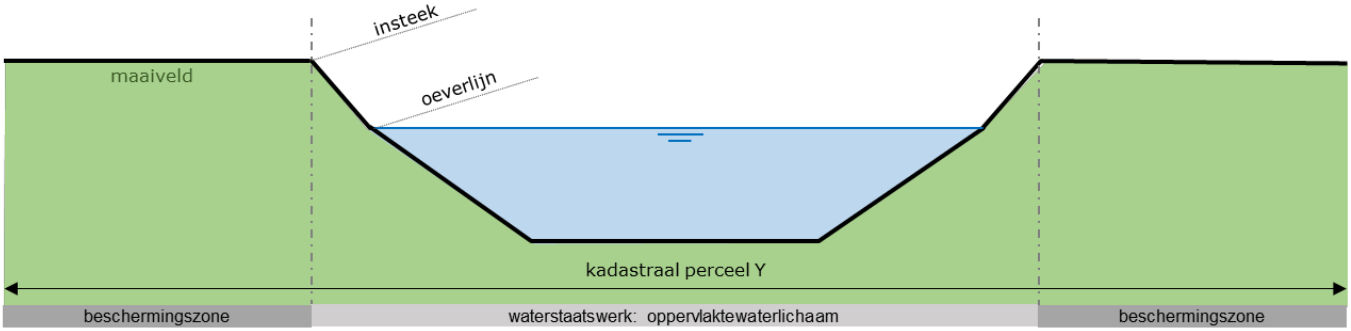
Voorbeeldsituatie 1: De perceelgrens ligt op dezelfde plek als de grens van het oppervlaktewaterlichaam. De aanliggend eigenaar van dit oppervlaktewaterlichaam is aan de linkeroever de eigenaar van kadastraal perceel X en aan de rechteroever de eigenaar van kadastraal perceel Z.

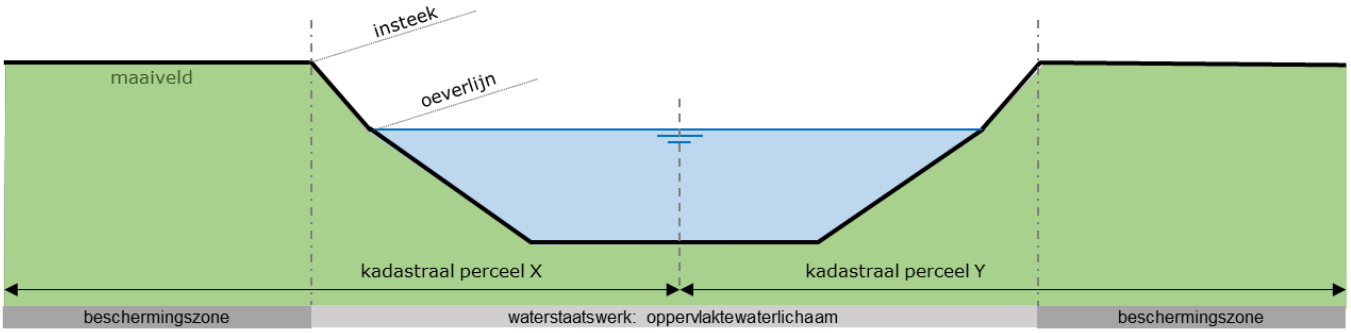
Voorbeeldsituatie 2: De afstand tussen de perceelgrens en de grens van het oppervlaktewaterlichaam is 1 meter of minder. De aanliggend eigenaar van dit oppervlaktewaterlichaam is aan de linkeroever de eigenaar van kadastraal perceel X en aan de rechteroever de eigenaar van kadastraal perceel Z.

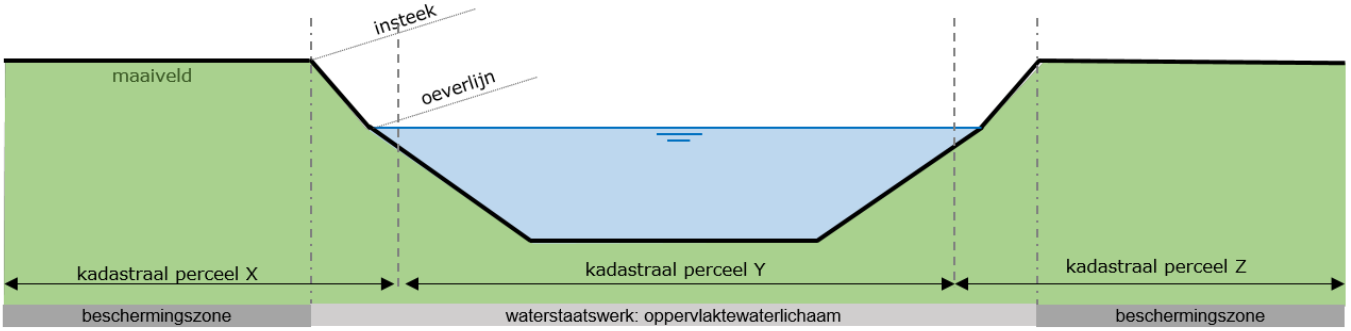
Voorbeeldsituatie 3: De afstand tussen de perceelgrens en de grens van het oppervlaktewaterlichaam is meer dan 1 meter. De aanliggend eigenaar van dit oppervlaktewaterlichaam is aan de linkeroever de eigenaar van kadastraal perceel Y en aan de rechteroever de eigenaar van kadastraal perceel Y. De eigenaren van kadastraal perceel X en Z zijn in deze voorbeeldsituatie geen aanliggend eigenaar.

Voorbeeldsituatie 4: De aanliggend eigenaar van dit oppervlaktewaterlichaam is de eigenaar van kadastraal perceel Y.

Voorbeeldsituatie 5: De perceelgrens van perceel X en Y ligt in het midden van het oppervlaktewaterlichaam. De aanliggend eigenaar van dit oppervlaktewaterlichaam is aan de linkeroever de eigenaar van kadastraal perceel X en aan de rechteroever de eigenaar van kadastraal perceel Y.

Voorbeeldsituatie 6: De perceelgrens van perceel X, Y en Z ligt in het oppervlaktewaterlichaam. De aanliggend eigenaar van dit oppervlaktewaterlichaam is aan de linkeroever de eigenaar van kadastraal perceel X en aan de rechteroever de eigenaar van kadastraal perceel Z. De eigenaar van kadastraal perceel Y zijn in deze voorbeeldsituatie geen aanliggend eigenaar.

Figuur 8 Het bepalen van de aanliggend eigenaar in zes voorbeeldsituaties

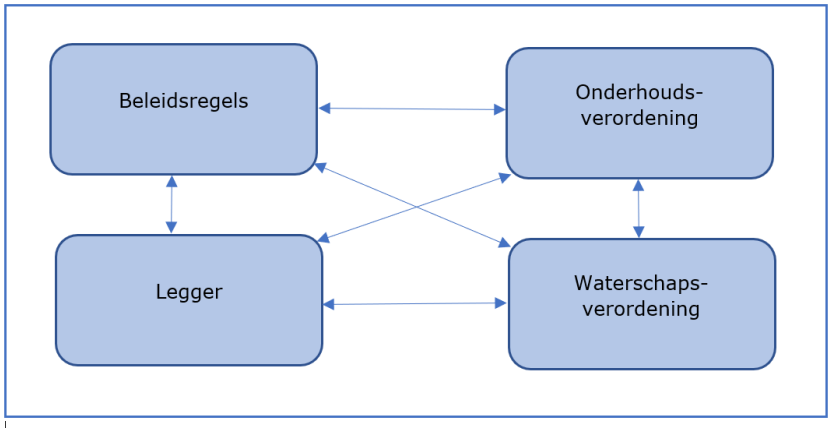
3 Wettelijk kader

HHSK is op grond van de wet verplicht twee leggers vast te stellen; een normatieve legger en een onderhoudslegger. In de normatieve legger omschrijft HHSK waaraan de waterstaatswerken naar ligging, vorm, afmeting en constructie moeten voldoen. In de onderhoudslegger wordt vastgelegd wie belast is met het onderhoud van de waterstaatswerken of wat die onderhoudsverplichting inhoudt. In deze legger combineert HHSK beide leggers (de normatieve legger en de onderhoudslegger) tot één legger.

Algemeen

De legger maakt deel uit van een kwartet. Het kwartet bestaat uit de beleidsregels, de Onderhoudsverordening, de Waterschapsverordening en de Leggers. Samen vormen zij een set aan regels waaraan een derde zich moet houden. De belangrijkste rechtsgrondslagen staan in de Omgevingswet en de Waterschapswet, zie ook Hoofdstuk 1.4 en 1.5.

Het plaatje voor het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard ziet er als volgt uit:

Figuur 9 Het kwartet sinds de invoering van de Omgevingswet

3.1 Wettelijk kader Legger onder de Omgevingswet

Omgevingswet (artikel 2.39)
In dit artikel is de normatieve leggerplicht voor de waterschappen wettelijk vastgelegd. Op grond van dit artikel stelt het waterschap een legger vast, waarin is omschreven waaraan die waterstaatswerken naar ligging, vorm, afmeting en constructie moeten voldoen.

Omgevingswet, Artikel 2.39 (legger) [6]

1 De beheerder van waterstaatswerken stelt een legger vast, waarin is omschreven waaraan die waterstaatswerken naar ligging, vorm, afmeting en constructie moeten voldoen.

2 Het eerste lid is niet van toepassing op waterstaatswerken die op grond van artikel 2.18, tweede lid, of 2.20, derde lid, in beheer zijn bij een ander openbaar lichaam dan een waterschap of het Rijk.

3 Als bijlage bij de legger wordt voor primaire waterkeringen of waterkeringen waarvoor omgevingswaarden zijn vastgesteld als bedoeld in artikel 2.13, eerste lid, onder a, of 2.15, eerste lid, onder e, een technisch beheerregister opgenomen, waarin de voor het behoud van het waterkerend vermogen kenmerkende gegevens van de constructie en de feitelijke toestand nader zijn omschreven.

4 Bij omgevingsverordening of, voor waterstaatswerken in beheer bij het Rijk, bij of krachtens algemene maatregel van bestuur, kan vrijstelling worden verleend van de in het eerste lid bedoelde verplichtingen voor waterstaatswerken die zich naar hun aard of functie niet lenen voor het omschrijven van die elementen, of die geringe afmetingen hebben.

Waterschapswet (artikel 78 lid 2)
De verplichting tot het opstellen van de onderhoudslegger staat in artikel 78, tweede lid van de Waterschapswet. Hierin staat dat het Algemeen Bestuur de legger vaststelt waarin onderhoudsplichtigen of onderhoudsverplichtingen worden aangewezen. Dit is ook zo terecht gekomen in het Reglement van bestuur voor HHSK [vi]. Deze taak is echter gemandateerd aan de dijkgraaf en hoogheemraden. Een goede regeling van waterstaatswerken is in de praktijk essentieel voor de functie en instandhouding van deze werken.

Waterschapswet, Artikel 78 [7]

1 Het algemeen bestuur maakt de verordeningen die het nodig oordeelt voor de behartiging van de taken die het waterschap zijn opgedragen.

2 Tevens stelt het algemeen bestuur vast de legger waarin onderhoudsplichtigen of onderhoudsverplichtingen worden aangewezen

[6] https://wetten.overheid.nl/BWBR0037885/2026-02-18#Hoofdstuk2_Afdeling2.6
[7] https://wetten.overheid.nl/BWBR0005108/2026-01-01#TiteldeelIII_HoofdstukX

Zuid-Hollandse Omgevingsverordening - Provincie Zuid-Holland [iv] (artikel 7.4)
In artikel 2.22 in samenhang met artikel 2.23 van de Omgevingswet is bepaald dat de provincie bij omgevingsverordening regels kan stellen ten aanzien van de inhoud of motivering van de legger. De Provincie Zuid-Holland maakt gebruik van deze mogelijkheid om nadere voorschriften te stellen ten aanzien van de inhoud van de legger. In artikel 7.4 zijn deze nadere voorschriften opgenomen. Deze voorschriften zijn:

Tabel 1: Inhoudelijke voorschriften vanuit de Omgevingsverordening

Voor oppervlaktewaterlichamen en bergingsgebieden:
- De gemiddelde dwarsprofielen - Een omschrijving van de ondersteunende kunstwerken en de bijzondere constructies die deel uitmaken van de oppervlaktewaterlichamen en bergingsgebieden.

Onderhoudsverordening
De aanwijzing van de onderhoudsplichtigen en onderhoudsverplichtingen wordt door HHSK nader geregeld in de Onderhoudsverordening [iii]. Deze algemene onderhoudsbepalingen zijn in de legger nader geconcretiseerd door per (gedeelte van een) waterstaatswerk aan te geven wie belast is met het onderhoud en wat die onderhoudsverplichting inhoudt.

Inspraakverordening Schieland en de Krimpenerwaard
Op grond van de inspraakverordening is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht [v], ook wel de uniforme openbare voorbereidingsprocedure genoemd, van toepassing. Dit betekent dat belanghebbenden tijdens de periode van de terinzagelegging van het ontwerpbesluit hun zienswijze met betrekking tot de legger kunnen indienen.

3.2 Rechtsbescherming

Normatieve legger
Een besluit tot vaststelling van de legger is een besluit als bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Sinds 1 juli 2014 is beroep tegen de normatieve legger echter *niet* meer mogelijk. De normatieve legger is toegevoegd aan de zogenoemde negatieve lijst van bijlage 2 van de Awb. De reden hiervoor is dat de legger volgens de wetgever slechts een beschrijvend karakter heeft en zelf niet gericht is op een rechtsgevolg. De belangen van derden worden voldoende geborgd doordat een leggerwijziging vaak het gevolg is van een omgevingsvergunning of een projectbesluit.
Tegen deze besluiten staat *wel* rechtsbescherming open.

> *Voor aanleg van een waterstaatswerk (oppervlaktewaterlichaam, bergingsgebied of ondersteunend kunstwerk) moet een vergunning worden aangevraagd of een melding worden gedaan. Na verlening van de vergunning kan men hierover – binnen de wettelijke termijn na het besluit – in beroep tegen de verleende vergunning, indien men het niet eens is met hoe een waterstaatswerk zal worden aangelegd. Tegen een ingediende melding is geen beroep mogelijk.*

Een vergunning of melding leidt tot een wijziging van de normatieve legger. Tegen de normatieve legger, die wordt vastgesteld op grond van de Omgevingswet, is beroep niet mogelijk. Dit is wettelijk uitgesloten. In deze normatieve legger, is de vorm, ligging en functie van het waterstaatswerk vastgelegd.

In bijlage 2 van de Awb wordt een uitzondering gemaakt voor het vaststellen van een waterbergingsgebied. Wanneer een waterbergingsgebied in de legger wordt vastgesteld, is dit wel een appellabel besluit. Het vaststellen kan namelijk beperkingen opleggen aan de eigendommen van derden. Een derde kan daarom tegen de vaststelling van een waterbergingsgebied na het indienen van een zienswijze beroep aantekenen.

Onderhoudslegger
De vaststelling van de onderhoudslegger is ook een besluit als bedoeld in de Awb. Het wordt gezien als een verzamelbeschikking waarmee aan aangrenzend eigenaren van waterstaatswerken in beheer bij een waterschap publiekrechtelijke onderhoudsverplichtingen uit de Onderhoudsverordening [iii] worden opgelegd. Tegen dit besluit staat, in tegenstelling tot de normatieve legger, wel beroep open.

3.3 Handelingsperspectief na vaststelling legger

Wanneer de legger (normatieve legger en onderhoudslegger) is vastgesteld, kunnen derden aan de legger niet (direct) rechten ontlenen. De legger bevat namelijk geen normen, maar uitsluitend een concretisering van de gewenste fysieke kenmerken van het waterstaatswerk, wie het onderhoud moet doen en wat deze onderhoudsverplichting inhoudt. Als een waterstaatswerk niet aan de fysieke kenmerken voldoet, kan een derde een handhavingsverzoek indienen. Dit verzoek wordt gebaseerd op zowel de Waterschapsverordening of Onderhoudsverordening als de legger. In de legger wordt namelijk de norm van de verordening geconcretiseerd. Een reactie op het verzoek is dan een besluit in de zin van artikel 1.3 Awb [v]. Tegen dit besluit kan de derde dan in bezwaar en beroep.

Daarnaast kan de vastgestelde legger een rol hebben in juridische procedures. Bij geschillen kan de legger een bewijsmiddel zijn, tenzij er een (rechtsgeldige) vergunning of overeenkomst is.

4 Bijlage

4.1 Begripsbepalingen

Onderstaande begrippen kunnen zonder verlies van betekenis zowel in enkelvoud als meervoud worden gebruikt. In de Legger Watersystemen HHSK wordt verstaan onder:

aanliggend eigenaar: eigenaar van een kadastraal perceel dat aan het oppervlaktewaterlichaam grenst, of van een kadastraal perceel dat gescheiden is van het oppervlaktewaterlichaam door een strook grond ter breedte van één meter of minder. Indien op basis van het bepaalde in de vorige volzin geen aanliggend eigenaar kan worden bepaald, wordt als aanliggend eigenaar aangemerkt de eigenaar van een kadastraal perceel waarvan de begrenzing van het oppervlaktewaterlichaam deel uit maakt; zie ook 2.4.1.

afsluitmiddel: een beweegbare constructie met als doel een waterkerende functie te kunnen vervullen. Een afsluitmiddel is vaak onderdeel van een kunstwerk (stuw, duiker, sluis). Voorbeelden van een afsluitmiddel zijn bijvoorbeeld een klep of schuif in een stuw, sluisdeuren in een schutsluis of een klep op een duiker. In de legger behoort een afsluitmiddel in beginsel tot de categorie ondersteunend kunstwerk.

bergend vermogen: de hoeveelheid (oppervlakte)water die maximaal in een bergingsgebied kan worden geborgen. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een bergingsgebied.

bergingsgebied: Het betreft bergingsgebieden die zijn opgenomen in het bestemmingsplan. Deze staan verplicht in de legger. Ook regenwaterbuffers, noodoverloopgebieden en wadi's zijn bergingsgebieden, maar deze zijn optioneel. Voor de definitie wordt verwezen naar de Omgevingswet:

> **Bergingsgebied**: Een gebied waaraan op grond van de wet een functie voor waterstaatkundige doeleinden is toegedeeld, niet zijnde een oppervlaktewaterlichaam of onderdeel daarvan, dat dient ter verruiming van de bergingscapaciteit van een of meer watersystemen en dat ook als bergingsgebied op de legger, is opgenomen.

beschermingszone: de beschermingszone heeft als doel de bescherming van en/of het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan het waterstaatswerk. Voor de definitie wordt verwezen naar de Waterwet:

> **Beschermingszone**: Een aan een waterstaatswerk grenzende zone, waarin ter bescherming van dat werk voorschriften en beperkingen kunnen gelden.

bestuur: dagelijks bestuur van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. De dijkgraaf en de hoogheemraden. Het college.

BOK: binnenonderkant, begrip bij duikers, inlaten en sifons, gebruikt in de leggerkaart

bodembreedte: Minimale breedte van de waterbodem van een oppervlaktewaterlichaam op het moment dat het oppervlaktewaterlichaam -theoretisch- aan de leggerdiepte voldoet. Normatieve maat. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een oppervlaktewaterlichaam.

bovenwatertalud: deel van de oever dat boven het schouwpeil ligt. Deel van de oever tussen oeverlijn en insteek. Ook wel ondersteunend waterdeel genoemd.

breedte opening: de maatgevende (inwendige) opening van de constructie. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een duiker.

breedte waterlijn: zie *waterbreedte*. Heeft een relatie met *oeverlijn*

buitengewoon onderhoud: onderhoudsverplichting. Het onderhoud aan een oppervlaktewaterlichaam dat bestaat uit grootschalige, minder frequent uitgevoerde werkzaamheden die nodig zijn om het waterstaatswerk in stand te houden overeenkomstig de ligging, vorm, afmeting en constructie zoals vastgelegd in de legger. Het omvat ingrepen, die de oorspronkelijke of gewenste toestand van de watergang, waterkering of het ondersteunend kunstwerk herstellen of terugbrengen naar het leggerprofiel. Baggeren en herprofilering van taluddelen zijn een vorm van buitengewoon onderhoud.

In de Legger Watersystemen HHSK wordt de onderhoudsverplichting van waterstaatswerken voorgeschreven. De algemene verbindende voorschriften staan in de Onderhoudsverordening. Alléén bij de onderhoudsverplichtingen van oppervlaktewaterlichamen wordt er onderscheid gemaakt tussen gewoon onderhoud en buitengewoon onderhoud.

constructiehoogte: waterkerende hoogte; maximale waterstand die door een waterkering of ondersteunend kunstwerk kan worden gekeerd gedurende langere tijd. Opgenomen als verplicht leggergegeven van ondersteunende kunstwerken. Ook wel kerende hoogte genoemd.

datum inwerkingtreding: datum waarop het besluit tot vaststelling van de legger, de partiële leggerwijziging of de partiële leggercorrectie in werking is getreden.

Het is de datum waarop het besluit tot vaststelling van de gehele legger of het besluit tot partiële wijziging of correctie van de legger, in werking is getreden. Deze datum wordt op de leggerkaart getoond op het informatiescherm van de betreffende waterstaatswerken.

datum vaststelling: datum waarop het bestuur van HHSK het besluit tot vaststelling van de legger, een partiële leggerwijziging of een partiële leggercorrectie heeft genomen.

Het is de datum waarop het bestuur van het hoogheemraadschap, het besluit tot vaststelling van de gehele legger of het besluit tot partiële wijziging of correctie van de legger, heeft genomen. Deze datum wordt op de leggerkaart getoond op het informatiescherm van het betreffende waterstaatswerk.

diepte: zie leggerdiepte

dijksloot: oppervlaktewaterlichaam gelegen aan de binnenzijde van de waterkering die tot doel heeft kwelwater op te vangen en af te voeren.

doorstroombreedte: maatgevende breedte van de opening van een stuw waar normaliter het water doorheen stroomt. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een stuw. Zie 2.3.4.

droog talud: zie bovenwatertalud

duiker: kokervormige constructie met als doel de wederzijdse verbinding tussen oppervlaktewater te waarborgen, waarbij in principe de bodem van de waterloop, in tegenstelling tot die in geval van een brug, wordt onderbroken. Het behoort tot de categorie ondersteunende kunstwerken.

Een duiker verbindt delen van een primair en/of secundair water. Er zijn verschillende soorten duikers, te weten: open duiker, afsluitbare duiker, stuwende duiker, inlaatduiker, aflaatduiker, sifon, afsluitbare sifon, stuwende sifon, afsluitbare hevel, stuwende hevel en meer. Een persleiding -behorende bij een gemaal- is géén duiker. *In de Legger Watersystemen HHSK 2026 zijn geen duikers vastgelegd. Wel zijn de locaties van duikers meegenomen vanuit het beheerregister.*

eigenaar: degene die naar burgerlijk recht als eigenaar van de zaak is aan te merken, zomede degene die jegens deze een zakelijk of persoonlijk recht kan doen gelden.

Het begrip eigenaar is relevant voor het aanwijzen van onderhoudsplichtigen van een waterstaatswerk. Voor zover -ingevolge de legger- verplichtingen zijn opgelegd aan de eigenaar *of* aanliggend eigenaar van een waterstaatswerk, rusten die verplichtingen ook op degenen die jegens die eigenaar een zakelijk of een persoonlijk recht met betrekking tot dat waterstaatswerk kunnen doen gelden. Het gaat dan meestal om gerechtigden tot een recht van opstal of erfpachters (zakelijk gerechtigden) of huurders of pachters (persoonlijk gerechtigden).

gemaal: pompinrichting, inclusief alle bijbehorende constructies, die de stand van het water of de doorstroming van het water regelt. In de Legger Watersystemen HHSK behoort een gemaal tot de categorie ondersteunend kunstwerk.

gestapelde waterbergingszone: een oppervlaktewaterlichaam, inclusief droge oevers, dat door kunstmatige aanpassing van het peil kan worden ingezet voor een tijdelijke verruiming van de bergingscapaciteit van één of meer watersystemen, en als zodanig is aangegeven op de leggerkaart.

gewoon onderhoud: onderhoudsverplichting. Het regelmatig en kleinschalig onderhoud aan een waterstaatswerk, uitgevoerd met een relatief hoge frequentie, gericht op het in stand houden van de functie van het waterstaatswerk zoals vastgelegd in de legger of onderhoudsverordening. Het omvat werkzaamheden die ervoor zorgen dat het waterstaatswerk goed blijft functioneren, zonder ingrijpende wijzigingen aan vorm, afmeting of constructie.

In de Legger Watersystemen HHSK wordt de onderhoudsverplichting van waterstaatswerken voorgeschreven. Alleen bij de onderhoudsverplichtingen van oppervlaktewaterlichamen wordt er onderscheid gemaakt tussen gewoon onderhoud en buitengewoon onderhoud.

grondwaterlichaam [i]: afzonderlijke grondwatermassa in een of meer watervoerende lagen

hevel: specifieke variant van een duiker. Een kokervormige constructie, met een verhoogd middengedeelte dat twee wederzijds gelegen wateren met elkaar verbind. Het behoort tot de categorie ondersteunende kunstwerken.

HHSK: het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

hoogste doorstroomhoogte: hoogst mogelijk in te stellen doorstroomhoogte van de constructie bij normaal bedrijf. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een stuw. Zie 2.3.4.

hoogte binnen onderkant benedenstrooms: de maatgevende hoogte van de binnen onderkant van de duiker aan de benedenstroomse zijde. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een duiker. Zie 2.3.6.

hoogte binnen onderkant bovenstrooms: de maatgevende hoogte van de binnen onderkant van de duiker aan de bovenstroomse zijde. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een duiker. Zie 2.3.6.

hoogte opening: de maatgevende (inwendige) hoogte van de opening van de constructie. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een duiker. Zie 2.3.6.

HydroObject: referentielijn. Lijn die de geografische ligging van een waterstaatswerk aangeeft en waaraan leggergegevens gekoppeld zijn en als zodanig is aangegeven op de leggerkaart.

ingreepmaat: de maat ten opzichte van het schouwpeil. De minimale afmetingen en de vastgelegde vorm die buiten aanwezig moet zijn.

inlaat(duiker): specifieke variant van een duiker. Een kokervormige constructie, voor het binnenlaten van hoger gelegen water in een lager gelegen gebied. Het behoort tot de categorie ondersteunende kunstwerken.

insteek: de snijlijn van het bovenwatertalud van het oppervlaktewaterlichaam met het aangrenzende maaiveld; begrenzing van het oppervlaktewaterlichaam. Dit begrip is van belang voor de leggergegevens van een oppervlaktewaterlichaam. Zie 2.1.1.

keerschot: een constructie die dient om het water van twee gebieden te scheiden.

kerende hoogte: zie constructiehoogte

kruin: hoogst gelegen deel van een kunstwerk waar het water overheen stroomt in extreme afvoersituaties.

kruinbreedte: maatgevende breedte van de stuwconstructie waar het water overheen stroomt in extreme situaties. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een stuw.

kunstwerk: civieltechnisch werk voor de infrastructuur van wegen, water, spoorbanen, waterkeringen of leidingen dat niet bedoeld is voor permanent menselijk verblijf dat van belang is voor de taakuitoefening van het waterschap.

laagste doorstroomhoogte: laagst mogelijk in te stellen doorstroomhoogte van de constructie bij normaal bedrijf. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een stuw. Zie 2.3.4.

landscheiding: overige waterkering die is gelegen op of nabij de grens van het beheergebied van HHSK en aangrenzende waterschappen, en als zodanig is aangegeven in de Legger.

Legger: Legger Watersystemen HHSK; de set van leggers bestaande uit de normatieve legger op basis van de Omgevingswet [i] en de onderhoudslegger op basis van de Waterschapswet [ii]

leggerdatabase: de digitale bestanden waaruit de digitale verbeelding van de legger, de leggerkaart, is samengesteld.

leggerdiepte: de normatieve diepte van het watervoerend deel van primair of secundair water tot waar het buitengewoon onderhoud uitgevoerd moet worden. Geldt ten opzichte van het schouwpeil. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een oppervlaktewaterlichaam, en als zodanig is aangegeven op de leggerkaart. Zie 2.1.1.

Legger Watersystemen HHSK / Legger Watersystemen van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard: de legger als bedoeld in artikel 2.39 Omgevingswet, artikel 78 Waterschapswet, artikel 7.4 Zuid-Hollandse Omgevingsverordening en artikel 5 Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard [vi], bestaande uit de leggerkaart, de leggertabellen en de toelichting op de Legger, welke enkel toeziet op waterstaatswerken van het watersysteem en daarmee de waterstaatswerken betreffende waterkeringen uitsluit.

leggerkaart: digitale verbeelding van de legger. De leggerkaart is toegankelijk via de website van HHSK. https://www.schielandendekrimpenerwaard.nl/wat-doen-we/beleid-en-regels/leggers/regels-voor-sloten-plassen-en-singels/

leggerprofiel: verticale normatieve dwars- of langsdoorsnede van een waterstaatswerk. Dit is de *ingreepmaat*. Op welke manier het leggerprofiel in de Legger staat verschilt per waterstaatswerk.

leggerwaarden: normatieve waarden van een waterstaatswerk. De in de Omgevingswet vastgestelde leggerwaarden zijn ligging, vorm, afmeting en constructie.

ligging: de geografische ligging/locatie van een waterstaatswerk, weergegeven als een vlak, lijn of punt op de leggerkaart.

maaiveld: bovenkant (hoogte) of oppervlak van natuurlijk of aangelegd terrein

maximale capaciteit: de maximaal per tijdseenheid te verpompen hoeveelheid water. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een gemaal en aangegeven op de leggerkaart.

minimale diepte: de normatieve diepte van het watervoerend deel van oppervlaktewaterlichaam die vereist is en als zodanig is aangegeven op de leggerkaart.

NAP: Normaal Amsterdams Peil. Het Nederlands standaard vergelijkingsvlak voor de hoogteligging.

natte ecologische zone: deel van een oppervlaktewaterlichaam waarin door inrichting of ecologisch geoptimaliseerd beheer, of een combinatie daarvan, leefgebied is gecreëerd voor waterplanten en – dieren, waarmee verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteit wordt bevorderd, en dat als zodanig is aangegeven op de leggerkaart

Objectcode: een unieke code die is toegekend aan een waterstaatswerk, en waaraan de specifieke gegevens van dat waterstaatswerk zijn gekoppeld. De objectcode wordt op de leggerkaart en in de leggertabellen aangegeven. Het bestaat uit 3 letters gevolgd door opvolgend nummer.

oeverconstructie: grondkerende constructie ter instandhouding van de gronden gelegen aan het watervoerend deel van een oppervlaktewaterlichaam. Denk hierbij aan een beschoeiing, damwand of een kademuur. In de legger zijn oeverconstructies onderdeel van het bovenwatertalud van het oppervlaktewaterlichaam.

oeverlijn: snijlijn van het water met de oever op het schouwpeil. Opgenomen als leggergegeven van een oppervlaktewaterlichaam. Heeft een relatie met waterbreedte.

onderhoud: de onderhoudsverplichting als bedoeld in de Legger Watersystemen HHSK.

In de Legger Watersystemen HHSK wordt de onderhoudsverplichting van waterstaatswerken voorgeschreven. Met een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit of overeenkomst kunnen aanvullende en/of afwijkende onderhoudsverplichtingen zijn voorgeschreven.

onderhoudslegger: wie welk type onderhoud moet uitvoeren aan welk waterstaatswerk om het waterstaatswerk op die normatieve afmetingen te houden.

onderhoudsplichtige: natuurlijk persoon of rechtspersoon die op grond van de legger verantwoordelijk is voor het onderhoud van een waterstaatswerk.

onderhoudsverplichting: de aansprakelijkheid voor het onderhoud van de bij het waterschap in beheer zijnde waterstaatswerken zoals in de legger of in voorschriften bij vergunningen of overeenkomst is aangegeven. De invulling kan worden opgezocht in de onderhoudsverordening [iii]

ondersteunend waterdeel: officiële term voor oever/ talud. Object dat in het kader van de waterhuishouding periodiek gedeeltelijk of geheel met water is bedekt. Een ondersteunend waterdeel is altijd kleiner of gelijk aan het bijbehorende waterdeel en daarmee ook altijd kleiner of gelijk aan het HydroObject. Er kunnen op een HydroObject/Waterdeel wel meerdere ondersteunende waterdelen van toepassing zijn zowel aan de "linker" als de "rechter" oever. Behoord officieel tot het waterstaatswerk Oppervlaktewaterlichaam, *maar is niet op de leggerkaart van 2026 ingetekend*.

ondersteunend kunstwerk: waterstaatkundig kunstwerk dat gelegen is in of op een waterkering of onderdeel is van het watersysteem en dat van belang is voor de taakuitoefening van het waterschap, voor de waterveiligheid of voor het functioneren van de waterhuishouding.

onderwatertalud: deel van de oever dat onder het schouwpeil ligt. Van belang voor de leggergegevens van een oppervlaktewaterlichaam.

oppervlaktewaterlichaam: samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water, met de daarin aanwezige stoffen en de bijbehorende bodem en oevers, alsmede flora en fauna.

Onderhoudsverordening: de Onderhoudsverordening van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard.

overeenkomst: overeenkomst als bedoeld in het burgerlijk wetboek die enkel schriftelijk tot stand is gekomen. Overeenkomsten die elektronisch tot stand zijn gekomen, vallen buiten de reikwijdte van dit begrip.

peilbesluit: besluit van het bestuur met betrekking tot de na te streven waterhoogte van het oppervlaktewater per (deel van een) peilgebied.

peilgebied: waterhuishoudkundige eenheid waar eenzelfde waterpeil wordt nagestreefd en waarvan het peil is vastgesteld in een peilbesluit.

primair water [vi] : water of watergangen -onder welke benaming ook- die als zodanig zijn aangegeven respectievelijk vastgelegd in de Legger Watersystemen HHSK, bedoeld in artikel 2.39, eerste lid van de Omgevingswet

primair water: een door HHSK als zodanig geclassificeerd oppervlaktewaterlichaam dat een belangrijke transport- en bergende functie heeft; het dient als aan en afvoerweg of er komen belangrijke inlaatconstructies op uit, of het verzorgt de afwatering van een gebied van minimaal 25 hectare

projectbesluit [i]: projectbesluit als bedoeld in afdeling 5.2 van de Omgevingswet.

referentielijn: zie HydroObject

regelbaarheid: aanwijzing voor de wijze van regelbaarheid van een stuw. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een stuw en als zodanig weergegeven op de leggerkaart. Zie 2.3.4.

Schieland en de Krimpenerwaard: het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard.

schouw: uitoefening van toezicht op de naleving van de onderhoudsverplichtingen in de Legger Watersystemen HHSK met betrekking tot waterstaatswerken.

schouwpeil: het peil wat in het peilbesluit is vastgelegd. Het schouwpeil is maatgevend voor het bepalen van de waterdiepte en het referentieniveau voor het voeren van schouw, verlenen van omgevingsvergunningen voor een wateractiviteit en het uitvoeren van onderhoud aan oppervlaktewaterlichamen. Als in het peilbesluit niet expliciet een schouwpeil is opgenomen geldt in peilgebieden waar sprake is van een zomer- en winterpeil, dat het schouwpeil gelijk is aan het winterpeil en als sprake is van een flexibel peil, dat het schouwpeil gelijk is aan het midden tussen de boven- en ondergrens als schouwpeil. Dit begrip hoort bij de leggergegevens van een oppervlaktewaterlichaam.

secundair water [vi]: Overig water of watergang -onder welke benaming ook-, die als zodanig zijn geclassificeerd en aangegeven respectievelijk vastgelegd in de Legger Watersystemen HHSK, bedoeld in artikel 2.39, eerste lid van de Omgevingswet. Het betreft een oppervlaktewaterlichaam met een lokale transport- en ontwaterende functie voor een gebied <25 hectare en/of dat zorgt voor een zekere drooglegging.

sifon: specifieke variant van een duiker, een kokervormige constructie met een verlaagd middengedeelte dat geheel met water is gevuld en die twee waterlopen met elkaar verbindt. In de legger behoort een sifon tot de categorie ondersteunend kunstwerk.

sluis: afsluitbare en regelbare opening in een waterkering waarbij aan weerszijden van de afsluiting water staat.

stuw: vaste of beweegbare constructie die dient om het peil bovenstrooms van de constructie te verhogen c.q. te regelen.

talud: onder een helling gelegen vlak; de hoogte-breedteverhouding van het vlak.

taludratio: weergegeven als (1:x); voor elke meter in de verticale richting, minstens x meter in de horizontale richting

vergunning: omgevingsvergunning op grond van de Waterschapsverordening van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard [vii].

vergunning eigendienst: vergunning die is aangevraagd door HHSK en verleend door het bestuur

vergunninghouder: degene aan wie de vergunning is verleend, dan wel degene die de activiteit verricht of het datgene houdt waarop die vergunning betrekking heeft

vorm watergang: kenmerken van het leggerprofiel/dwarsdoorsnede watergang, waaronder de breedte op waterlijn, de minimale diepte, het talud en de bodembreedte

wandconstructie: een constructie die verticaal geplaatst is met als doel water of grond te keren.

waterbergingsconstructie: ondersteunend kunstwerk, dat dient ter (tijdelijke) verruiming of ontlasting van één of meer watersystemen en als zodanig is aangegeven op de leggerkaart.

Voorbeelden van waterbergingsconstructies, zijn waterbergingskelders, krattenconstructies, een bak, wadi's maar ook geïsoleerde waterlopen. Deze constructies maken, in de zin van de legger, geen deel uit van het oppervlaktewater; ze kunnen wel afstromen naar het oppervlaktewater of water ontvangen uit een oppervlaktewater. Waterbergingsconstructies kunnen (tijdelijk) ingezet worden als waterberging voor de (tijdelijke) verruiming van één of meer (oppervlakte)watersystemen of om water (tijdelijk) vast te houden ter ontlasting van één of meer watersystemen. Constructies ter ontlasting van watersystemen zijn voor HHSK belangrijk in gebieden waar een oplossing van de wateroverlastopgave niet binnen in het watersysteem gevonden kan worden, of als ze worden aangelegd ter compensatie van bijvoorbeeld het verhard oppervlak, met als doel de oorspronkelijke sponswerking van het gebied c.q. de locatie te handhaven. Waterbergingsconstructies kunnen op de leggerkaart zijn opgenomen als het in stand houden hiervan van belang is voor het functioneren van het watersysteem. Deze constructies kunnen door HHSK of anderen zijn ingericht en kunnen ook door HHSK of anderen operationeel worden aangestuurd.

waterbreedte: de 'gemiddelde' breedte van het watervoerend deel(bepaald door middel van de Mediaan), *niet* zijnde normatief. Geldt ten opzichte van het schouwpeil. Heeft een relatie met oeverlijn. Opgenomen als verplicht leggergegeven van een oppervlaktewaterlichaam en als zodanig getoond op de leggerkaart.

wateren: wateren die dienen voor de afvoer en/of aanvoer en/of berging van water, het bovenwaterprofiel, zoals dit is aangegeven in de Legger Watersystemen HHSK, als bedoeld in artikel 78, tweede lid van de Waterschapswet. Deze worden naar functie onderscheiden in primaire wateren en secundaire wateren

waterhuishoudkundige functie: functie die het Rijk, de provincie of het waterschap aan een waterstaatswerk heeft toegekend

waterkering: kunstmatige hoogte, (Gedeelten van) natuurlijke hoogten of hoge gronden met bijbehorende kunstwerken die (mede) een waterkerende functie hebben.

waterpeil: het in een peilbesluit vastgestelde niveau van het water

waterschap: het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Waterschapsverordening: Waterschapsverordening van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard [vii].

waterstaatswerk: oppervlaktewaterlichaam, bergingsgebied, waterkering of ondersteunend kunstwerk.

watersysteem: voor de definitie wordt verwezen naar de Waterwet:

> **Watersysteem**: Een samenhangend geheel van één of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken.

watervoerend deel: deel van het oppervlaktewaterlichaam dat tussen de oeverlijnen ligt.

werken: alle door menselijk toedoen ontstane of te maken constructies met toebehoren

zwemlocatie: zwemlocatie als bedoeld in artikel 2.30 Omgevingswet

---

[i] **Omgevingswet**, geldend van 18-02-2026, https://wetten.overheid.nl/BWBR0037885
[ii] **Waterschapswet**, geldend van 01-01-2026, https://wetten.overheid.nl/BWBR0005108
[iii] **Onderhoudsverordening Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard**, geldend van 01-01-2024, https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR701191/1
[iv] **Zuid-Hollandse Omgevingsverordening**, geldend vanaf 01-07-2025, https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR730926
[v] **Algemene wet bestuursrecht**, geldend van 01-01-2026, https://wetten.overheid.nl/BWBR0005537
[vi] **Reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard**, geldend van 13-02-2025, https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR363819/9
[vii] **Waterschapsverordening Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard**, geldend van 28-10-2025, https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR706661